

Nr 97.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om upphävande av stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 (nr 63); given Stockholms slott den 10 februari 1933.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till förordning om upphävande av stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 (nr 63).

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Henning Leo.

Förslag
till
Förordning
om upphävande av stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 (nr 63).

Härigenom förordnas, att stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 skall upphöra att gälla med utgången av år 1933; dock att beträffande skjutsanstalt, för vilken enligt stadgan slutet entreprenadavtal först därefter utgår, bestämmelserna i densamma skola tillämpas intill entreprenadtidens utgång.

Åtgärd för åstadkommande av entreprenad enligt nämnda stadga må ej av Konungens Befallningshavande vidtagas efter det förordningen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

---

*Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför
Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet
å Stockholms slott den 10 februari 1933.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden UNDÉN, NOTHIN, SCHLYTER, WIGFORSS,
MÖLLER, VENNERSTRÖM, LEO, ENGBERG, EKMAN, SKÖLD.

Departementschefen, statsrådet Leo anför:

Inledning. I skrivelse den 9 juni 1932, nr 213, i anledning av riksdagens år 1931 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida förutsättningar funnes för upphävande av gällande stadga om skjutsväsendet. Riksdagen framhöll därvid, hurusom — såsom av revisorernas utredning framginge — genom den starka ökningen av motortrafiken behovet av skjutsanstalter för resandes befordran under de senaste åren högst väsentligt förminskats och att sådant behov i begränsad utsträckning syntes kvarstå endast inom de nordligaste länen. På grund därav hade riksdagen i likhet med revisorerna kommit till den uppfattningen, att de nuvarande föräldrade bestämmelserna om skjutsväsendet icke längre vore påkallade. Riksdagen hade därför ansett sig böra föreslå, att utredning verkställdes i syfte att utröna, huruvida bestämmelserna i fråga lämpligen borde upphävas. Därest i undantagsfall statligt bidrag till skjutsentreprenadväsendet fortfarande skulle anses behövt, syntes sådant bidrag efter prövning av varje särskilt fall kunna bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel.

Med anledning härav uppdrog min företrädare i ämbetet, jämlikt Kungl. Maj:ts den 22 juni 1932 lämnade bemyndigande, åt landshövdingen E. A. Beskow att inom departementet biträda med den av riksdagen begärda utredningen, därvid tillika föreskrevs, att denna skulle avse *dels* huruvida och i vilken ordning gällande stadga om skjutsväsendet kunde upphävas, *dels* huruvida och i vad mån vid sådant upphävande åtgärder från det allmännas sida

kunde erfordras för tillgodoseende av på vissa orter möjligen allttjämt föreliggande behov av skjutsanstalter för resandes befordran och dels angående storleken av de kostnader för det allmänna, vilka kunde föränledas av dylika åtgärder, samt om sättet för bestridande av dessa kostnader.

Efter att i ärendet hava inhämtat yttranden från samtliga länsstyrelser har utredningsmannen den 23 september 1932 avgivit *betänkande* med förslag i ämnet. Detta betänkande innehåller redogörelse för tillkomsten och innebörden av nuvarande bestämmelser om skjutsväsendet samt utredning i fråga om skjutsstadgans upphävande och i samband därmed stående spörsmål. Betänkandet utmynnar i förslag om upphävande av skjutsstadgan från och med den 1 januari 1934 samt vidtagande av vissa i anledning därav påkallade författningsändringar. Bestämmelserna i skjutsstadgan skulle dock beträffande skjutsanstalt, för vilken enligt stadgan slutet entreprenadavtal utgår efter sistnämnda dag, tillämpas intill entreprenadtidens utgång. Vidare föreslås statsbidrag i vissa fall till anordningar för beredande i fortsättningen av skjuts och härbärge åt resande i enlighet med i förslaget angivna huvudgrunder. Det ordinarie förslagsanslaget »Bidrag till skjutsentreprenader» förutsättes skola med nedsatt belopp fortfarande utgå, och av detta anslag skulle bestridas kostnaderna dels under övergångstiden för nuvarande skjutsanstalter i den mån de skulle bibehållas, dels ock för de anordningar, som på sätt nyss nämnts skulle träda i det nuvarande skjutsväsendets ställe.

Över förslaget hava *yttranden* inhämtats från kontrollstyrelsen, statskontoret och riksräkenskapsverket ävensom från samtliga länsstyrelser och landstingens förvaltningsutskott, varjämte fullmäktige för svenska handelsresandeföreningen samt A. Sima i Ljusdal inkommit med skrifter i ärendet.

Då betänkandet i dess helhet — med undantag av därvid fogade författningsförslag — torde få vidfogas protokollet, lär jag kunna inskränka mig till att i korthet angiva min ståndpunkt till de frågor, som beröras av utredningen.

Skjutsstadgans upphävande. Med de senaste årens snabba utveckling av motortrafiken samt den i samband därmed fortgående förbättringen och utbyggnaden av rikets vägnät har anordnandet av gästgiverier och skjutsstationer i enlighet med skjutsstadgans bestämmelser visat sig allt mindre behövt. Sålunda har antalet skjutsanstalter, som år 1923 uppgick till 1,260, år 1933 nedgått till 255. Samtidigt har det antal anstalter, till vilka statsbidrag behövt ifrågakomma, efterhand alltmera minskat. Statens bidrag, som för år 1920 uppgick till 794,525 kronor, för budgetåret 1924/1925 till 433,762 kronor och för budgetåret 1929/1930 till 74,700 kronor, beräknas sålunda för budgetåret 1933/1934 nedgå till omkring 15,400 kronor, och enligt av vederbörande länsstyrelser redan fattade eller bebådade beslut skulle, sedan nuvarande entreprenadperioder utlöpt, statsbidrag till skjutsentreprenader vara behövliga huvudsakligen inom de tre nordligaste länen och Värmlands län.

Huru fördelningen av de olika anstalterna samt de utgående statsbidragen ställa sig för de olika länen framgår av följande tabell:

	Antal skjutsanstalter år 1933			Beräknat statsbidrag 1933 ¹	Entreprenadtiden utgår med år
	Gästgiverier	Skjutsstationer	Summa anstalter		
Uppsala län	2	—	2	650:—	1933
Jönköpings län	—	1	1	75:—	1933
Kalmar län	8	—	8	—	1933
Gotlands län	4	1	5	250:—	1934
Hallands län	10	—	10	—	1934
Göteborgs och Bohus län	7	—	7	—	1933
Älvsborgs län	12	3	15	211: 50	1933
Skaraborgs län	4	—	4	—	1933
Värmlands län	17	2	19	337: 50	1935
Västmanlands län	1	—	1	—	1933
Gävleborgs län	22	1	23	—	1933
Västernorrlands län	22	—	22	—	1935
Jämtlands län	61	1	62	2,050:—	1936
Västerbottens län	23	11	34	3,637: 50	1933
Norrbottnens län	33	9	42	8,165:—	1933
	226	29	255	15,376: 50	

Inom rikets övriga nio län och Stockholms stad hava från och med år 1933 eller tidigare samtliga skjutsanstalter indragits.

De över betänkandet hörda myndigheterna hava i sina *yttranden* så gott som enhälligt uttalat sig för skjutsstadgans upphävande, därvid från några håll förutsatts som villkor, att bidrag från det allmänna komme att i fall, där sådant vore i fortsättningen oundgängligen nödvändigt, lämnas för beredande av tillgång till skjuts och härbärge åt resande. Avstyrkande yttranden hava avgivits huvudsakligen dels av landstingens i Hallands samt Göteborgs och Bohus län förvaltningsutskott ävensom av länsstyrelserna i det sistnämnda länet och i Gävleborgs län, dels av fullmäktige för svenska handelsresandeföreningen, vilka med hänsyn till de fördelar för den resande allmänheten, som vore förbundna med den nuvarande anordningen, ansett tillräckliga skäl saknas för den ifrågasatta omregleringen.

Såsom utredningen visar har skjutsväsendet, därunder inbegripet gästgiverihållningen, numera i all huvudsak kunnat överlätas åt den enskilda företagsamheten utan inblandning och kontroll från det allmänna sida. Den viktigaste förutsättningen för skjutsstadgans tillkomst är sålunda ej längre förhanden.

Departements-
chefen.

¹ Motsvarar de utbetalningar, som beräknas ske under budgetåret 1933/1934.

Bestämmelserna i denna stadga framstå härjämte även för de orter, där skjutsväsendet alltjämt uppehålles, som onödigt invecklade och i de flesta avseenden föråldrade samt innefatta icke alltid den mest tillfredsställande regleringen av skjutsväsendet. Särskilt måste bestämmelserna om entreprenadauktioner anses alltför omständliga för nutida förhållanden. Dessa auktioner torde utan risk för stegrade kostnader kunna ersättas med vida enklare anordningar med underhandsanbud.

En omständighet, som i förevarande sammanhang torde få särskilt beaktas, är den rätt, som enligt 12 § b) i gällande förordning angående försäljning av pilsnerdrika tillkommer gästgivare att utan särskilt tillstånd i samband med servering av mat till resande utskänka pilsnerdrika. Utredningsmannen har som en konsekvens av skjutsstadgans sättande ur kraft föreslagit, att denna rättighet skulle upphöra. Det har från några av de hörda myndigheterna uttalats farhågor för att detta skulle till men för den resande allmänheten komma att medföra nedläggande i en del fall av den rörelse, som nu bedrivs i gästgiverierna. Länsstyrelserna i Uppsala och Hallands län hava i samband härmed uttalat sig för en omedelbar ändring av pilsnerdrickslagstiftningen i syfte att bereda länsstyrelserna möjlighet att, oberoende av vederbörande kommuns medgivande, i viss utsträckning medgiva rätt till utskänkning av pilsnerdrika för tillgodoseende av resandetrafikens behov.

Erfarenheterna från de län, där skjutsanstalterna helt indragits, synas ej giva stöd för antagande, att indragningen av ifrågavarande utskänkingsrättighet skulle medföra nedläggande av rörelsen vid gästgiverierna. Chefen för finansdepartementet, med vilken jag beträffande denna fråga samrått, har förklarat sig dela av kontrollstyrelsen i dess yttrande uttalad uppfattning, att det även måste framstå såsom ogrundat och mot de med gästgiverirättigheter icke gynnade företagen obilligt att från den kommunala bestämmanderätten i nu ifrågavarande hänseende undandraga en grupp av företag till den resandes betjänande, vilken icke längre i något väsentligt skiljer sig från andra numera säkerligen talrikare grupper av sådana företag, för vilka denna bestämmanderätt alltjämt bibehålles. Frågan om förutsättningarna för meddelande av utskänkingsrättigheter åt gästgiverierna borde enligt bemälda departementschefs mening numera lösas efter samma normer, som gälla för andra kategorier av offentliga för den resande allmänheten avsedda förplägnadsställen. Detta spörsmål borde ägnas uppmärksamhet i samband med pågående revision av rusdryckslagstiftningen, men anledning att i avvaktan på eventuell ändring av bestämmelserna i detta avseende uppskjuta avgörandet i fråga om skjutsstadgans upphävande torde ej föreligga.

Med hänsyn till resultatet av den verkställda utredningen har jag i likhet med utredningsmannen kommit till den uppfattningen, att skjutsstadgan bör upphävas samt att förslag härom nu bör föreläggas riksdagen. Chefen för finansdepartementet har förklarat sig som en följd härav komma att denna dag underställa Kungl. Maj:t förslag om sådan ändring i gällande förordning angående försäljning av pilsnerdrika, att stadgandet om gästgivares rätt att utan tillstånd utskänka pilsnerdrika upphäves.

Tidpunkten för skjutsstadgans sättande ur kraft har av utredningsmannen föreslagits till den 1 januari 1934. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har ansett, att för den händelse skjutsstadgan komme att upphävas, detta borde för vinnande av en lättare övergång ske vid en senare tidpunkt. Jag ansluter mig emellertid härutinnan till utredningsmannens förslag. För de fall då enligt stadgan redan slutna entreprenadavtal utgå senare än med innevarande år, bör dock stadgan gälla till utgången av respektive entreprenadperioder. Då entreprenadperioderna i vissa län utgå med år 1933, torde föreskrift tillika böra meddelas, att åtgärd för åstadkommande av entreprenad — varvid främst åsyftas slutande av nya entreprenadavtal — ej må av länsstyrelse vidtagas efter författningens utkommande i tryck. Vederbörande länsstyrelser torde i samband härmed nu av Kungl. Maj:t förstärkas att låta anstå med slutande av entreprenadavtal, tills frågan om skjutsstadgans upphävande slutligen prövats.

Åtgärder genom det allmänna för beredande av skjuts och härbärke åt resande. Den verkställda utredningen har givit vid handen, att det vid upphävande av skjutsstadgan torde bli nödvändigt att i vissa fall genom det allmännas medverkan vidtaga anordningar i de syften stadgan avsett att tillgodose. Särskilt gäller detta beträffande Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. Å vissa orter inom dessa län är sålunda hästskjutsen på grund av vägarnas beskaffenhet eller under vissa väderleksförhållanden alltjämt det enda användbara fortskaffningsmedlet, för vars uppehållande bidrag från det allmännas sida kan bli erforderligt. Å andra orter kunna nödvändiga båtskjutsar ej uppehållas utan dylikt bidrag. Beträffande vidare den egentliga gästgiverihållningen torde motortrafiken ej kunna göra åtgärder från det allmännas sida för rörelsens upprätthållande helt obehörliga å vissa orter, särskilt i de nordligaste ödebygdsområdena. För dylika undantagsfall, som i någon mån kunna förekomma även i andra än de tre nordligaste länen, torde, på sätt utredningsmannen föreslagit, statsbidrag fortfarande böra under vissa villkor beredas. I några fall har bidrag motiverats med nödvändigheten att å avlägset belägna orter i de tre nordligaste länen kunna bereda härbärgsmöjligheter (logi och kost) för resande även utan samband med skjutsskyldighet. Såttillvida innebär detta en nyhet, som bidragen enligt skjutsstadgan alltid avsett fullgörande av skjutsskyldigheten, vare sig gästgiverirörelse varit därmed förbunden eller ej. Mot utredningsmannens förslag att jämväl i dylika fall statsbidrag må kunna utgå finner jag ej något att erinra.

Kostnader. Det allmännas kostnader för sålunda erforderliga åtgärder hava i de till utredningsmannen av vederbörande länsstyrelser lämnade uppgifterna beräknats till

för Norrbottens län efter entreprenadtidens utgång 1933	7,000 kr.
› Västerbottens › › › › 1933	2,350 ›
› Jämtlands › › › › 1936	4,000 ›
› Värmlands › › › › 1935	1,000 ›
› Jönköpings › › › › 1933	150 ›
eller för hela riket	<u>14,500 kr.</u>

I fråga om de äskade bidragsbeloppen har utredningsmannen ansett ej utslutet, att i några fall ytterligare reduktion av det allmännas kostnader kunde äga rum. Å andra sidan borde enligt utredningsmannens mening tagas i beräkning, att skjutsstadgans upphävande kunde föranleda till att det allmänna måste träda hjälpande emellan till uppehållande av enstaka anstalt, till vilken entreprenadbidrag nu icke utginge, varjämte borde beaktas ett av länsstyrelsen i Västerbottens län framfört önskemål att bidrag i större utsträckning än för närvarande är fallet måtte kunna beviljas för båtskjutsar. Med hänsyn härtill har utredningsmannen beräknat, att, sedan samtliga entreprenadavtal utlupit, det allmännas kostnader för beredande av skjuts och härbärg åt resande kunde uppskattas till omkring 18,000 kronor, därav 14,350 kronor motsvarade de beräknade kostnaderna för de tre nordligaste länen och Värmlands län samt återstående 3,650 kronor avsetts som ett avjämnat reservbelopp för samtliga län.

Då landstingens deltagande i kostnaderna även för framtiden torde utgöra en garanti för att dessa icke stege till oskäligt höga belopp, har utredningsmannen ansett skäl ej föreligga att frångå den hittillsvarande grunden för kostnadernas fördelning mellan stat och landsting. Med hänsyn därtill att skjutskostnaderna numera nedgått därhän, att de icke inom något distrikt kunde tänkas överskjuta det belopp, som motsvarade hälften av sammanlagda antalet skattekröner inom distriktet, har dock skäl ansetts saknas för bibehållande av nu gällande bestämmelse att överskjutande del av kostnaderna i så fall skulle gäldas med $\frac{2}{3}$ av statsmedel och $\frac{1}{3}$ av distriktet. Landstingen borde således städse deltaga i kostnaderna för de efter skjutsstadgans upphävande erforderliga anordningarna med samma belopp som staten.

Det årliga belopp, som efter utlöpande av samtliga entreprenadavtal skulle erfordras i anslag från staten, har sålunda av utredningsmannen uppskattats till 9,000 kronor.

Då entreprenadperioden inom några län utginge med åren 1934 och 1935 och inom ett län först med år 1936, har utredningsmannen ansett nödvändigt att, om skjutsstadgan upphävdes från och med den 1 januari 1934, medel till bestridande av statens bidrag till entreprenader enligt skjutsstadgan funnes tillgängliga till och med budgetåret 1936/1937.

Huru statens kostnader för gästgiveri- och skjutsväsendet under och efter denna övergångstid av utredningsmannen beräknats komma att ställa sig framgår av följande tabell, där de kursiverade siffrorna avse entreprenadbidrag enligt nuvarande skjutsstadga.

	B-u-d-g-e-t-å-r				Därefter
	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	
Norrbottnens län	8,165:—	3,500	3,500	3,500	3,500
Västerbottens län	3,637: 50	1,175	1,175	1,175	1,175
Jämtlands län	2,050:—	2,050	2,050	2,050	2,000
Värmlands län	500:—	500	500	500	500
Reservbelopp för samtliga län	1,825:—	1,825	1,825	1,825	1,825
	16,177: 50	9,050	9,050	9,050	9,000

Den som reservbelopp för samtliga län upptagna posten har beräknats för alla år lika med det belopp, vartill den enligt vad tidigare anmärkts uppskattats vid tiden för samtliga entreprenadavtalens utgång. Utredningsmannen har emellertid ansett det vara sannolikt, att beloppet ej i större grad behöver tagas i anspråk förrän i den mån avtalen upphöra.

Beträffande de erforderliga anslagsbeloppen har utredningsmannen ifrågasatt att framdeles låta dem utgå från det under sjätte huvudtiteln uppförda anslaget »Bidrag till vissa kommunikationsändamål», vilket i så fall finge förhöjas. Från detta anslag bestredes nämligen redan nu kostnaderna för bidrag till vissa närbesläktade ändamål, t. ex. anordnande av regelbunden ångbåtstrafik å vissa fjällsjöar m. m. Så länge entreprenadbidrag enligt skjutsstadgans bestämmelser alltjämt skulle utgå, syntes emellertid mest ändamålsenligt att låta det nuvarande förslagsanslaget »Bidrag till skjutsentreprenader» kvarstå i riksstaten samt låta bidragen även till de nya anordningarna för tillgodoseende av resandes behov av skjuts och härbärke utgå från detta anslag, vartill riksdagens medgivande borde inhämtas. Anslaget i fråga borde i så fall bestämmas för budgetåret 1933/1934 till avrundat 16,000 kronor samt för de närmast följande budgetåren, såvitt nu kan bedömas, till avrundat 9,000 kronor.

Mot vad utredningsmannen beträffande statsbidragens storlek föreslagit har i avgivna *yttranden* erinran gjorts endast av länsstyrelserna i Jämtlands och Norrbottens län, vilka framhållit att, då vid indragning av den gästgivare tillkommande rätt till utskänkning av pilsnerdricka bidrag torde bli erforderligt även i en del fall, då sådant nu ej utginge, en förhöjning av de av utredningsmannen föreslagna statsbidragen erfordrades för Jämtlands län med 1,500 kronor och för Norrbottens län med 1,750 kronor.

Vidare har länsstyrelsen i Värmlands län meddelat att, sedan entreprenadbidragen för detta län blivit slutligen bestämda, det belopp av 500 kronor, som i förenämnda tabell beräknats i statsbidrag för länet, rätteligen borde upptagas till 337 kronor 50 öre.

Slutligen har statskontoret beträffande den budgettekniska behandlingen föreslagit den ändring i förslaget, att anslaget »Bidrag till skjutsentreprenader», med hänsyn till att detsamma skulle tagas i anspråk även för andra ändamål än skjutsentreprenader, måtte erhålla benämningen: »Bidrag till skjutsentreprenader m. m.»

Beträffande den budgettekniska behandlingen av anslagsfrågan biträder jag utredningsmannens förslag med den ändring beträffande anslagsbeteckningen, som statskontoret föreslagit.

I fråga om anslagsbeloppets storlek saknas för närvarande anledning att fatta slutlig ställning i vidare mån än såvitt avser budgetåret 1933/1934. På grund därav att entreprenadbidragen enligt skjutsstadgan utbetalas i efterskott för varje halvår — något som jämväl torde böra tillämpas för bidragen enligt den nya ordningen — kommer anslaget för nämnda budgetår att belastas endast med enligt skjutsstadgan utgående entreprenadbidrag för år 1933.

Departements-
chefen.

Någon anledning att vid nu angivna förhållande ifrågasätta ändring i det för budgetåret 1933/1934 beräknade beloppet 16,000 kronor finnes icke.

De för följande budgetår erforderliga anslagsbeloppen kunna slutligen fastställas först sedan vederbörande länsstyrelser vid utgången av nu gällande entreprenadperioder härutinnan inkommit med förslag på sätt i det följande omnämnas. Då de av utredningsmannen beräknade beloppen även innefatta visst reservbelopp, avsett att täcka eventuella bidrag i sådana fall som åsyftas i de angivna yttrandena från länsstyrelserna i Norrbottens och Jämtlands län, vill det dock förefalla sannolikt, att de uppskattade beloppen skola bli för ändamålet tillräckliga.

Villkor för statsbidrag. Med hänsyn till det relativt stora antal anstalter för beredande av skjuts och härbärke, till vilka inom de tre nordligaste länen bidrag från det allmänna även för framtiden måste utgå, har utredningsmannen ansett det för undvikande av en omfattande och tidsödande skriftväxling vara lämpligast, att av vederbörligt anslag ett visst belopp för vart och ett av dessa län efter framställning av vederbörande länsstyrelse årligen ställdes till densammans förfogande för att av länsstyrelsen fördelas. För rikets övriga delar, där bidrag endast undantagsvis kunde ifrågakomma, ansåges däremot en prövning från fall till fall böra ske av Kungl. Maj:t och bidrag således beviljas för varje anstalt. Den anordning, som sålunda ifrågasatts, anslöte sig huvudsakligen till vad som funnes stadgat i fråga om anslagen till enskilda utfartsvägar.

Bidragen hava föreslagits skola beviljas för en period av högst tre år åt gången.

Beträffande frågan, huruvida skjutsstadgan borde ersättas av andra enhetliga bestämmelser rörande skjutsväsendets organisation, har av utredningsmannen framhållits, att förhållandena å de orter, där skjutsanstalter alltjämt kunde finnas erforderliga, säkerligen komme att gestalta sig helt olika. Till följd härav syntes det i stort sett ej vara påkallat att utöver de grunder för anslaget användning, för vilka tidigare redogjorts, utfärda några allmänna bestämmelser rörande villkoren för statsbidraget och dess användning. Det borde emellertid ankomma på vederbörande länsstyrelse att till landstinget året före början av den period, för vilken bidrag sökes, efter verkställd utredning beträffande behovet göra framställning om anvisande av å landstinget belöpande bidrag samt därefter före viss tid, förslagsvis den 15 oktober, underställa Kungl. Maj:t frågan om beviljande av statsbidrag. Framställning om statsbidrag skulle således ske första gången det år, vid vars slut entreprenadperioden enligt skjutsstadgan utlöpte.

Sedan Kungl. Maj:t medgivit, att statsbidrag finge utgå, skulle länsstyrelserna hava att under hand för högst tre år träffa överenskommelse med vederbörande anstaltsinnehavare, därvid tillika skulle iakttagas, att kontraktstiden bestämdes sålunda, att kontrakten utlöpte samtidigt för alla anstalter inom ett och samma län. I kontrakten borde meddelas de föreskrifter, som i varje fall funnes påkallade. Då stadgan angående hotell- och pensionat-

rörelse förutsatts bliva tillämplig även å de anstalter för resandes härbärgande, som framdeles komme att inrättas med bidrag från det allmänna, synes det icke nödvändigt att i kontrakten eller annorledes införa mot skjutsstadgans föreskrifter om tillsyn över skjutsanstalt svarande bestämmelser. Däremot torde i kontrakten böra angivas antalet och beskaffenheten av fordon och husrum, som i varje fall skulle tillhandahållas, ävensom för skjuts medelst annat fordon än automobil den maximilega, den skjutsande finge uppbära, varvid särskild ersättning ej borde beräknas för åkdonslega. Likaså borde länsstyrelse i kontrakten förbehålla sig rätt att, om länsstyrelsen funne anstaltens innehavare icke på tillfredsställande sätt fullgöra honom enligt kontraktet åliggande förpliktelser, omedelbart upphäva kontraktet.

Nuvarande bestämmelser om skyldighet för skjutshållningsdistrikten att under vissa omständigheter själva ombesörja skjutshållningen har utredningsmannen ansett kunna utan vidare upphävas.

Vad sålunda föreslagits har ej föranlett erinran från de hörda myndigheterna och kan även av mig biträdas. På sätt förut antytts, synes lämpligen böra stadgas, att statsbidragen skola utbetalas efter utgången av varje halvår.

Huvudgrunderna i avseende å statsbidrag skulle i enlighet härmed bliva följande:

1. Föreligger behov av anstalt för tillhandahållande på anfordran av skjuts eller logi och kost åt resande, och finnes dylikt behov icke kunna tillgodoses utan bidrag av allmänna medel, må Kungl. Maj:t medgiva, att statsbidrag för ändamålet må utgå för en period av högst tre år för varje gång.

2. Det åligger länsstyrelse att före den 15 oktober året före början av den period, som bidraget skall avse, till Kungl. Maj:t inkomma med framställning i ämnet, innefattande jämväl utredning beträffande det föreliggande behovet.

Kungl. Maj:t bestämmer därefter för Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län de belopp, varmed statsbidrag sammanlagt finnes böra utgå för ett vart av nämnda län att av vederbörande länsstyrelse fördelas, samt för övriga län det belopp, som må utgå i bidrag för varje sådan anstalt, vilken anses böra ifrågakomma.

3. Statsbidrag må ej utgå med mindre lika stort bidrag lämnas av medel, som vederbörande landsting för ändamålet anslagit.

4. Angående beviljat bidrag skall mellan länsstyrelsen eller densamma underordnad myndighet samt anstaltens innehavare slutas kontrakt, och skall kontraktet innefatta, bland annat:

att anstaltens innehavare är skyldig att på de villkor och i den utsträckning, som länsstyrelsen kan finna skäligen föreskriva, tillhandahålla skjuts eller logi och kost åt resande,

att anstaltens innehavare är underkastad kontroll av länsstyrelsen eller densamma underordnad myndighet, och

att, om anstaltens innehavare finnes icke på ett tillfredsställande sätt fullgöra honom enligt kontraktet åliggande skyldigheter, länsstyrelsen skall äga omedelbart upphäva detsamma.

Departements-
chefen.

5. Period, för vilken kontrakt slutes, skall utlöpa vid samma tidpunkt för alla anstalter inom ett och samma län.

6. Beviljat statsbidrag utanordnas av länsstyrelsen efter utgången av varje halvår från det under sjätte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till bidrag till skjutsentreprenader m. m.

Därest vad jag sålunda förordnat vinner gillande, torde alltså i stället för det nuvarande ordinarie förslagsanslaget »Bidrag till skjutsentreprenader» böra å riksstaten uppföras ett ordinarie förslagsanslag »Bidrag till skjutsentreprenader m. m.», vilket för budgetåret 1933/1934 skulle i enlighet med det anförda bestämmas till 16,000 kronor. Vidare torde riksdagens bemyndigande inhämtas för Kungl. Maj:t att medgiva utbetalande från anslaget av statsbidrag till anordningar för beredande av skjuts och härbärg i enlighet med de i det föregående angivna huvudgrunderna. I dessa hänseenden gör jag särskild framställning.

Enligt § 5 i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse den 8 juni 1917 skall vad i stadgan föreskrives om sådan rörelse icke i allmänhet äga tillämpning å rörelse, vilken drives som gästgiveri. Då genom skjutsstadgans upphävande hotell- eller pensionatrörelse icke i något fall kommer att drivas såsom gästgiveri, skulle sagda § 5 därefter sakna betydelse. Nämda paragraf bör därför upphävas samtidigt med skjutsstadgan. Även härom gör jag särskild framställning.

I anledning av skjutsstadgans upphävande erfordras vidare ändringar, av beskaffenhet att påkalla riksdagens medverkan, dels, såsom förut nämnts, i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka, dels i vissa delar av allmänna resereglementet den 27 juni 1929, dels av 23 § i lagen den 20 juni 1924 om landsting, dels ock av 8 och 9 §§ i lagen den 2 juli 1915 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot. Förslag till de sålunda erforderliga författningsändringarna komma att av vederbörande departementschefer denna dag underställas Kungl. Maj:t.

Departementschefen uppläser härefter upprättat förslag till förordning om upphävande av stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 (nr 63) samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga samma förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Fredric Hawerman.

Betänkande med förslag i fråga om skjutsstadgans upphävande.¹

På offentligt uppdrag avgivet den 23 september 1932
av landshövdingen A. Beskow.

Skjutsningsbesväret har sedan gammalt omfattat icke allenast själva skjutsningen utan även gästgiverihållning. Så var i 1734 års lag, där bestämmelserna i ämnet funnos i 28 kap. byggningabalken, skjutsväsendets organisation knuten till gästgivaregårdarna. I nämnda kap:s 1 § hette det: »Vid allmänna lands- och sjövägar skola nödiga skjuts- och gästgivaregårdar vara ej längre från varandra än högst två mil. Konungens befallningshavande äger å härads- ting dem lägga och inrätta i varje härad helst å Kronans jord. Finnes ej kronohemman så när, hava då frälseman eller skattebonde dem å sin jord eller skifte med Konungen och tage vederlag.» Häradet ålåg att bebygga gästgiverigården med vissa hus, så framt ej den enskilde hade nog stort intresse att själv bygga för att få hålla gästgiveriet. Underhållsskyldigheten av dessa hus ålåg gästgivaren själv. Han hade vidare skyldighet såväl att mot betalning förse resande med husrum och förplägning som ock att i viss, av länsstyrelsen bestämd omfattning tillhandahålla skjuts efter häst eller med båt — den s. k. gästgiveriskjutsen till skillnad från håll- och reservskjutsen. I gengäld mot skjutsskyldigheten tillförsäkrades gästgivaren vissa näringsrättigheter, främst rätt till utskänkning av vin och öl, ävensom särskilt straffrättsligt skydd mot våldgästning. Gästgivaren svarade dock ej under alla förhållanden ensam för gästgiveri- och skjutshållningen. När behovet blev större än att det kunde fyllas av gästgivaregårdens egna resurser, skulle »nästa grannar» (hemmansinnehavare) subsidiärt prestera det felande beträffande såväl resandes mottagande och förplägning som särskilt skjutsningen. I denna de nästa grannarnas förpliktelse att hjälpa gästgivaren med skjutsningen, som fullgjordes genom att de i tur och ordning inställde sig å gästgiverigården för att utföra beställd skjuts, låg grunden till den i författningarna sedermera så benämnda reservskjutsen. Förslög ej heller reservskjutsen, tillgreps hon s. k. hållskjutsen, innebärande skyldighet för mera avlägset boende jordägare att i tur och ordning under viss tid hava en eller flera hästar stående vid gästgiverigården för att skjutsa.

Utöver stadgandena i 28 kap. byggningabalken meddelades genom gästgivarordningen av den 12 december 1734 en mängd kompletterande bestämmelser angående skjutsväsendet. Förutom gästgivarens särskilda näringsrättigheter — varibland nu även nämndes rättighet att sälja brännvin — förunnades honom vissa allmänna förmåner, såsom frihet från rotering och en del grundskatt, varjämte extra statsunderstöd för vissa fall ställdes i utsikt. Skjuts- och båtlega fastställdes i huvudsak lika för hela riket. Reservskjutsen och hållskjutsen förklarades nu närmare så, att från hållandet av sådan skjuts skulle inga andra befrias än de som genom särskilda privilegier och resolutioner voro därifrån undantagna. Dock medgavs viss lättnad för vissa avlägset liggande hemman. Samfälligheten av de till gästgiveriet anslagna

Historik.
1734—1878.

¹ Författningsförslagen hava här uteslutits.

skjutsskyldiga eller det s. k. skjutslaget sammansattes och skyldighetens fördelning därinom fastställdes av landshövdingen.

Åtskilliga delvis skärpta eller nya bestämmelser lämnades i Kungl. förklaringen den 11 december 1766 »angående gästgiveriskjuts och vad till hämmande av varjehanda därvid inritade missbruk och högst skadande olägenheter bör iakttagas». Utom en del detaljbestämmelser, varibland märktes sådana som avsågo vissa inskränkningar i rättigheten att påkalla och erhålla skjuts, förande av dagbok vid gästgivaregård och annan kontroll över dess skötsel, inrymde författningen stadganden i det uttryckligen angivna syftet att så vitt möjligt begränsa den betungande hållskjutsen, över vars anlitande i oträngda mål redan då allmänt klagats.

Gästgiveriskyldigheten enligt ovan åberopade lagrum och författningar var visserligen icke något jorden åliggande legalt onus i vidare mån än att den enskilde jordägaren hade skyldighet att vid behov tåla gästgivaregårdens läggande å hans jord eller alternativt för ändamålet mot vederlag avstå hemmanet till kronan samt att byggnadsskyldigheten vid gästgivaregård i vissa fall ålåg häradssamfälligheten (= innehavare av inom häradet belägen icke privilegierad jord). Men när, såsom regeln var, ett kronohemman anslogs till gästgiveri, eller ett annat hemman vare sig avtalsmässigt eller tvångsvis därtill togs i anspråk; när vidare hemmanet så i ena som andra fallet bebyggdes och inrättades för det särskilda ändamålet samt gästgiverifriheterna till väsentlig del utgingo i själva hemmanets frihet från skatt och besvär, föranledde detta givetvis, att skyldigheten ansågs vara fäst vid själva hemmanet såsom ett realonus, så att hemmanet blev vad man kallade ett ständigt gästgiveri. Beträffande kronohemmanen befestes förhållandet ytterligare därigenom att, när ett sådant till gästgiveri indelat hemman försålles till skatte, gästgiveriskyldighetens utgörande fästes såsom villkor för skatterättigheten. I varje fall blev gästgiverihemmanens särskilda kamerala karaktär i jordeböcker och eljest allmänt upprätthållen, och gästgiveriskyldigheten ansågs vidlåda dem ända till dess vederbörande skjutsanstalter indrogos.

Skyldigheten att utgöra håll- och reservskjuts var återigen, jämlikt förberörda lagrum och författningar, ett allmänt, den icke privilegierade jorden åliggande besvär.

En jämförelsevis mycket stor del av den lagligen skjutsskyldiga jorden gick emellertid under tidernas lopp faktiskt fri från skjutsbesväret genom att icke bliva indelat i skjutslag. Enligt av de båda kommittéer, som den 31 augusti 1859 och den 6 mars 1877 avgåvo förslag angående skjutsväsendets ordnande, meddelade statistiska uppgifter var sålunda av hela rikets hemmantal, som ej författningsenligt befriats från gästgiveri-, håll- och reservskjuts, mera än en tredjedel icke indelat till skjuts.

Den hittills beskrivna organisationen av skjutsinrättningen har avsett den typ av skjutsanstalter, som var bildad på grundval av byggningabalkens 28 kap. jämte dithörande äldre författningar: ett ständigt, för ändamålet inrättat, med särskilda förmåner utrustat gästgiverihemman såsom centralpunkt med det däromkring grupperade, likaledes fast indelade skjutslaget av håll- och reservskjutsskyldiga hemman, vartdera utgörande skyldigheten in natura. På några orter inom landet hade tillämpats en annan ordning. Gästgiveri- och skjutshållningen var där icke fäst vid vissa hemman utan hade tid efter annan ordnats som en gemensam angelägenhet för större eller mindre samfälligheter.

Beträffande städerna hette det i 28 kap. byggningabalken, att i varje köpstad borde vara gästgivare och formän till det antal, som där behövdes. Ifall skjutsningen icke kunde ombesörjas med gästgivarens hästar, skulle stadens borgare uppehålla skjutsen. Enligt 1734 års gästgivareordning skulle gäst-

giverihållningen i de större städerna vara alldeles skild från skjutsningen, vilken senare skulle utgöras av särskilda formän och skjutsare. I de mindre städerna åter skulle gästgivaren vara forman och skjutsare. Förmådde ej borgerskapet utgöra den nyssnämnda subsidiära skjutsskyldigheten, »tillordnades dem hjälp och understöd av allmogen på landet». 1766 års förklaring anbefallde undersökning genom vederbörande magistrater angående behovet av sådant understöd i varje fall, varefter landshövdingen hade att anslå så många av närmaste hemman å landet, som behovet krävde. I övrigt gällde enligt den äldre ordningen i huvudsak samma bestämmelser för städerna som för landet, dock att skjutslegan i städerna var högre.

Under slutet av 1700-talet och sedermera ända till 1878 års skjutsreform var skjutsväsendet ofta föremål för lagstiftarens uppmärksamhet. En mängd detaljförfattningar utfärdades. Åtgärder till förminskande eller upphörande av den betungande hållskjutsen anbefalldes gång efter annan. Framför allt inriktades dock strävandena på att få till stånd entreprenader å skjutsningen, både för vinnande av mera tillfredsställande anordningar för den resande allmänheten och för lindring i de skjutsskyldigas ställning. Ett ordnat entreprenadförfarande infördes och statsanslag ställdes i viss utsträckning till förfogande för lindrande av skjutslagens bidrag till entreprenader. De sålunda av statsmakterna under lång tid fullföljda strävandena att på de partiella reformernas väg åstadkomma verksam lindring i skjutsbesväret ledde dock icke till någon allmänna och mera väsentlig förbättring. Skjutskostnaden, i den mån den ej ersattes genom den högre entreprenadlegan och det av staten för ändamålet anvisade bidraget, drabbade ännu ensamt de förutvarande skjutsskyldiga på samma gång de alltjämt hade att svara för skjutsningens uppehållande in natura, när entreprenad ej kom till stånd. Bördan vilade alltså fortfarande i huvudsak på den skjutsskyldiga jorden och vad städerna beträffar på kommunerna själva eller särskilda deras invånare.

1878 års skjutsreform, uttryckt i skjutsstadgan av den 31 maj samma år, torde kunna sammanfattas sålunda:

1878 års
skjutsreform.

1. All skjuts för resandes befordran ställdes, såvitt ske kunde, på entreprenad.

2. Maximilegan vid entreprenad bestämdes med avseende å varje ort för sig och i närmare överensstämmelse med skjutsens verkliga värde på de olika orterna. För vissa slag av skjutsanstalter, som kunde uppehållas utan entreprenadbidrag, fick maximilegan överskridas för åvägabringande av entreprenad utan särskilt bidrag.

3. Inrättande av ny skjutsanstalt annorledes än genom entreprenad eller efter godvilligt åtagande förbjöds i regel.

4. Skjutsanstalterna indelades i gästgiverier och skjutsstationer, de senare utan skyldighet att förse resande med härbärke och förplägning, vilken anordning i förening med rättigheten för entreprenör att efter egen önskan övertaga jämväl gästgiveri- eller stationshållningen och förflytta densamma till sin bostad hade till syfte att underlätta åstadkommande av entreprenad.

5. Skjutskostnaden, d. v. s. entreprenadbidragen, överflyttades på länskommunerna eller de i landsting ej deltagande städerna och staten på det sätt, att bidragen, vilkas beviljande ankom på vederbörande landsting och stadsfullmäktige, bestredos till viss del av landstingsområdenas eller vederbörande städers innevånare, med skyldighet för alla beskattningsföremål att däri deltaga, och till återstående, i visst fall övervägande delen av statsverket.

Men med skjutsstadgan av 1878 var det gamla skjutsbesväret ändock icke fullständigt avlyst. Utom beträffande Stockholms stad, där särskilda bestämmelser gällde, skulle i övriga städer och å landsbygden besväret för vissa fall alltjämt tagas i anspråk. Så ägde nämligen rum i de fall, då entreprenad icke

kunde åvägbringas eller åtagen entreprenad icke fullgjordes. I dessa fall trädde stadgandena i 28 kap. byggningsbalken och dithörande äldre författningar i tillämpning.

Utvecklingen från 1878 till tillkomsten av nu gällande skjutsstadga innebar, vad lagstiftningen på ifrågavarande område angick, huvudsakligen vissa förskjutningar till försämring av gästgiverihemmanens och gästgivarnas friheter. Grundskatterna avskrevos och roteringsbesväret avskaffades utan att gästgiverihemmanen erhöilo någon motsvarande extra förmån. Gästgivarnas rättigheter till brännvinsutskänkning, redan förut begränsade till en personlig och temporär förmån, indrogos i det närmaste allesammans mot ersättning av statsmedel. Vidare blev genom den år 1905 reviderade lagstiftningen angående försäljning av vin och öl den mångenstädes indräktiga rättigheten att vid skjutsanstalterna försälja öl i fråga om skjutsstationerna helt avskaffad och för gästgiverierna avsevärt inskränkt. Entreprenadförfarandet utvecklades visserligen så att entreprenader slutligen funnos åvägabragta vid omkring nittio procent av hela antalet skjutsanstalter i riket. Härvid var emellertid att märka, att landstingen ägde själva bestämma, i vilka fall och med vilka belopp entreprenadbidrag skulle utgå. Landstingen begagnade ock flerstädes denna sin befogenhet att fastställa entreprenadbidragen på ett sådant sätt, att dessa icke motsvarade kostnaden för skjutsningen. På grund härav innebar den omständigheten, att entreprenad vid en skjutsanstalt kunnat åstadkommas, ingalunda alltid, att vederbörande skjutsskyldiga gått fria från sin börda. Bristen på entreprenadbidrag, tillräckliga att i och för sig framkalla en verklig spekulation och konkurrens, varur en fullkomligt frivillig entreprenad skulle kunnat framkomma, föranledde nämligen i många fall, att de skjutsskyldiga sågo sig tvungna att med egen uppoffring på ett eller annat sätt anskaffa entreprenör för att icke komma i den för dem ofördelaktigare ställningen att behöva fullgöra skjutsskyldigheten in natura, i vilket fall de icke ens finge uppbära den vid entreprenad gällande högre skjutslegan. Skjutsskyldigheten kom alltså att — ehuru i annan form — alltjämt åligga dem.

1911 års
skjutsstadga.

Sedan riksdagen i skrivelse den 27 april 1905 hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning och förslag rörande skjutsväsendet i syfte att skyldigheten för vissa hemman att fortfarande ansvara för skjutsningens uppehållande på landet måtte upphöra eller, därest så ej kunde ske, för samma hemman göras mindre betungande, föranstaltade Kungl. Maj:t om utarbetande av förslag till ny skjutsstadga, vilket förslag förelades och med vissa ändringar antogs av 1911 års riksdag, varefter nu gällande stadga om skjutsväsendet utfärdades den 22 juni 1911 och trädde i kraft den 1 januari 1914.

Genom tillkomsten av nuvarande skjutsstadga upphörde skjutsväsendet slutligen att vara ett jorden i sista hand åliggande onus. Skjutsskyldigheten blev i stället helt och hållet en allmän samhällsangelägenhet i främsta rummet för landstingen och de i landsting ej deltagande städerna men med vidsträcktare skyldighet för staten att deltaga i skjutsväsendets utgörande.

På grund av att jorden sålunda befriades från skjutsbesväret kunde genom 1911 års stadga upphävas ej endast 1878 års skjutsstadga utan även 28 kap. byggningsbalken och — med visst undantag — dithörande äldre författningar.

Liksom 1878 års stadga förutsätter nuvarande skjutsstadga, att gästgiveri- och skjutshållningen i regel utföres genom entreprenad. Men — och därigenom framstår förenämnda principiella skillnad mellan de båda stadgorna — om entreprenad ej kan åvägbringas, skall skjutsskyldigheten icke såsom förut återfalla på den skjutsskyldiga jorden utan i stället fullgöras av landstingen och vederbörande städer, på sätt de finna tjänligast.

Utom i nu nämnda avseende undergick skjutsväsendets organisation genom tillkomsten av 1911 års stadga icke någon mera genomgripande ändring.

En kort redogörelse för bestämmelserna i stadgan torde i detta sammanhang vara motiverad.

Enligt gällande skjutsstadga skola inom varje län finnas skjutsanstalter för resandes befordran till antal och på de platser, som bestämmas av K. B. Innan K. B. förordnar om inrättande, flyttning eller indragning av skjutsanstalt — som liksom förut skall vara gästgiveri eller skjutsstation — eller om förändring av sådan anstalts egenskap, skola trafikanter och andra, som saken kan röra, i ärendet höras.

Vid varje skjutsanstalt skola för resandes befordran hållas fullt dugliga hästar med seltyg samt snygga åkdon och, där så finnes nödigt, ridsadlar eller, där båtskjuts äger rum, farkoster till antal för varje dygn, som K. B. bestämmer. Genom kungl. förordningen den 11 juli 1924 angående ändring av vissa delar av skjutsstadgan har därjämte bestämts att, där K. B. finner, att skjutsning bör fullgöras med motorfordon eller med sådant fordon jämte hästskjuts, skall K. B. därom meddela beslut med angivande tillika av huru många motorfordon, som skola tillhandahållas. 1911 års stadga innehöll visserligen redan från början bestämmelse om att stadgans bestämmelse om skjuts efter häst och om båtskjuts skulle i tillämpliga delar gälla om skjuts med automobil eller motorbåt, men i övrigt utgick stadgan från förutsättningen, att skjutsen utgjordes efter häst. Först genom tillkomsten av 1924 års berörda lagändring blev skjuts med motorfordon jämställd med hästskjutsen.

Vid gästgiveri skola dessutom för de resande vara att tillgå nödig förplägning och upppassning samt till det antal, K. B. bestämmer, rum för härbärge.

Ersättning för skjuts lämnas dels såsom skjutslega och dels i form av åkdonslega för skjuts efter häst, vartill kan komma en del särskilda avgifter såsom väntningspenningar med mera. Maximibeloppet för skjutslega bestämdes ursprungligen av Konungen för varje län på förslag av K. B. och vederbörande landsting eller stadsfullmäktige, men genom lagändringen år 1924 överflyttades bestämmanderätten härutinnan på K. B., som före besluts fattande skall höra landsting eller stadsfullmäktige. K. B. kan bestämma skjutslegan olika för olika delar av länet samt för olika delar av dygnet. Genom samma lagändring bestämdes dessutom maximibeloppet av lega för skjuts efter motorfordon att utgå i enlighet med av vederbörande K. B. fastställd taxa för den yrkesmässiga automobiltrafiken. Åkdonslegans storlek fastställes av Konungen. Senaste bestämmelser i detta ämne innefattas i kungl. cirkuläret den 21 mars 1879 samt i kungl. kungörelsen den 31 december 1917.

Som förut framhållits förutsätter skjutsstadgan, att skjutsningen och gästgiverihållningen som regel upplåtes på entreprenad. För detta ändamål ombesörjer K. B. hållande av entreprenadauktioner året före varje entreprenadperiod, som i allmänhet omfattar en tid av fem år. Om så anses lämpligare, äger dock K. B. inskränka perioden till tre år. I varje fall skall emellertid perioden utlöpa vid samma tidpunkt för alla skjutsanstalter inom ett och samma län.

Avgives vid auktion anbud, mot vilket med avseende å anbudsgivarens person eller borgen eller beskaffenheten av den för gästgiveri- eller stationshållningen erbjudna lägenhet anmärkning ej förekommer, och är vid anbudet ej fäst villkor om entreprenadbidrag, skall det antagas av K. B. Finnas flera dylika anbud, skall det anbud antagas, som innefattar erbjudande att ombesörja skjutsningen mot lägsta legan. Lägst legan för skjuts med motorfordon bestämmas genom underbud i visst procenttal under fastställd kilometeravgift i den inom länet gällande taxan. Avgives åter beträffande viss skjutsanstalt endast anbud med anspråk på entreprenadbidrag, överlämnas handlingarna till vederbörande landsting eller stadsfullmäktige, som äga besluta,

huruvida och till vilket belopp entreprenadbidrag för skjutsanstalten må bära anvisas. Medgives betingat bidrag, skall motsvarande anbud antagas.

Redan vid skjutsstadgans tillkomst förutsattes, att följden av skjutsningsbesvärets fullständiga avlyftande från den skjutsningsskyldiga jorden komme att orsaka en väsentlig stegring av skjutskostnaderna. Som korrektiv mot en alltför betungande stegring anvisar skjutsstadgan därför tvenne olika utvägar, *dels* indragning av mindre behövliga skjutsanstalter *dels ock* extra förhöjning av skjutslegan. Om sålunda vederbörande landsting eller stadsfullmäktige finna betingat entreprenadbidrag för viss skjutsanstalt icke bära utgå eller bidraget oskäligt högt, äga de underlåta att bevilja bidraget eller ock anslå lägre bidrag än det av anbudsgivaren fordrade samt i sammanhang därmed, om anledning föreligger, besluta ej mindre huruvida förhöjning av den vanliga skjutslegan må kunna medgivas än även huruvida, för den händelse entreprenad vid anstalten ej kan åstadkommas med tillämpning av sålunda bestämda villkor i avseende å bidrag och skjutslega, anstalten må indragas för period, varom fråga är. Likaså må beslut fattas, att anstalt må, utan vidare åtgärd för entreprenad, indragas.

Landstings och stadsfullmäktiges beslut om indragning av skjutsanstalt eller förhöjning av skjutslegan för sådan anstalt ävensom landstings beslut, varigenom entreprenadbidrag beviljats, skall underställas K. B:s prövning. K. B. har därvid att oförändrat antingen godkänna eller ogilla underställt beslut, dock må godkännande av landstings beslut om beviljande av entreprenadbidrag ej vägras på den grund, att beviljat dylikt bidrag anses för högt.

Sedan landstings eller stadsfullmäktiges beslut av K. B. prövats, har K. B. att ombesörja att ny entreprenadauktion hålles, därvid gästgiveri- eller stationshållningen utbjudes på de med avseende å skjutslega eller entreprenadbidrag bestämda ändrade villkoren.

Kan entreprenad slutligen av en eller annan anledning icke åstadkommas, åligger det landstinget eller vederbörande stad att, på sätt tjänligast finnes, låta draga försorg om skjutsanstaltens uppehållande för ifrågavarande period.

I fråga om gäldande av fastställda entreprenadbidrag utgör varje stad, som ej hör till landsting, och i övrigt varje län eller landstingsområde ett distrikt för sig.

Staten och distriktet skola med lika andelar gälda bidrag för distriktets samtliga skjutsanstalter intill ett belopp, som motsvarar hälften av det sammanlagda antalet skattekronor i distriktet, sådant detta antal beräknats för utgörande av allmän kommunalskatt. Överskjuta bidragen belopp, som nu angivits, skall överskottet gäldas med två tredjedelar av staten och en tredjedel av distriktet. Årliga kostnaden för uppehållande av skjutsanstalt i fall, då entreprenad icke kan åstadkommas, utan skjutshållningen måste ombesörjas av landstingen eller vederbörande städer, skall, sedan densamma blivit till beloppet styrkt, anses såsom entreprenadbidrag, varå statsbidrag enligt berörda grunder må åtnjutas.

Härutöver innehåller skjutsstadgan bestämmelser om begagnande av skjuts och om tillsyn över skjutsanstalt m. m.

1923—1924. Med hänsyn till automobiltrafikens utveckling framhöll 1923 års riksdag önskvärdheten av att det toges under övervägande, huruvida icke en minskad belastning av ifrågavarande anslag kunde åstadkommas genom indragning av vissa skjutsanstalter.

I proposition nr 197 till 1924 års riksdag med förslag till förordning om ändring i vissa delar av stadgan om skjutsväsendet framhöll vederbörande departementschef, hurusom den snabba utvecklingen av automobiltrafiken alltjämt fortginge. Under sådana omständigheter vore det att befara, att en revision av skjutsstadgan, som genomfördes, innan förhållandena stadgat sig och

förrän man kunde överblicka utvecklingsresultatet, inom kort skulle visa sig till ringa nytta, då det reviderade förslaget hastigt kunde bli föråldrat.

Departementschefens ovanberörda uttalande lämnades av riksdagen utan erinran.

I skrivelse den 9 juni 1932, nr 213, i anledning av riksdagens år 1931 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida förutsättningar funnes för upphävande av gällande stadga om skjutsväsendet. Riksdagen framhöll därvid, hurusom — såsom av revisorernas utredning framginge — genom den starka ökningen av motortrafiken behovet av skjutsanstalter för resandes befordran under de senaste åren högst väsentligt förminskats och att sådant behov i begränsad utsträckning syntes kvarstå endast inom de nordligaste länen. På grund därav hade riksdagen i likhet med revisorerna kommit till den uppfattningen, att de nuvarande föråldrade bestämmelserna om skjutsväsendet icke längre voro påkallade. Riksdagen hade därför ansett sig böra föreslå, att utredning verkställdes i syfte att utröna, huruvida bestämmelserna i fråga lämpligen borde upphävas. Därest i undantagsfall statligt bidrag till skjutsentreprenadväsendet fortfarande skulle anses behöfligt, syntes sådant bidrag efter prövning av varje särskilt fall kunna bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel.

Jämlikt nådigt uppdrag har statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet uppdragit åt undertecknad att inom departementet biträda med den av riksdagen begärda utredningen, därvid tillika föreskrivits, att denna skulle avse

1. huruvida och i vilken ordning gällande stadga om skjutsväsendet må kunna upphävas,

2. huruvida och i vad mån vid sådant upphävande åtgärder från det allmännas sida må erfordras för tillgodoseende av på vissa orter möjliga alltjämt föreliggande behov av skjutsanstalter för resandes befordran, och

3. angående storleken av de kostnader för det allmänna, vilka må föranledas av dylika åtgärder, samt om sättet för bestridande av dessa kostnader.

Med anledning härav hava från överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser inforadrats yttranden beträffande förenämnda frågor ävensom vissa uppgifter rörande skjutsväsendets nuvarande omfattning och kostnaderna för detsamma.

Till en början lämnas en sammanställning beträffande i sistnämnda hänseenden infortrade eller eljest tillgängliga uppgifter.

Statens bidrag till skjutsentreprenader under tiden från och med år 1920 har utgått med följande belopp:

1920	794,525: —	1925/1926	357,905: —
1921	805,581: —	1926/1927	351,782: —
1922	710,000: —	1927/1928	233,519: —
1923 (första halvåret)	365,000: —	1928/1929	166,634: —
1923/1924	711,322: —	1929/1930	74,700: —
1924/1925	433,762: —	1930/1931	36,079: 50
		1931/1932	28,192: 75

*Riksdagens
skrivelse %
1932.*

*Statens
bidrag till
skjutsentre-
prenader.*

Beträffande nu befintliga skjutsanstalter i de olika länen lämnas nedan en sammanställning av de från länsstyrelserna avlämnade uppgifterna, i vilken sammanställning för ytterligare belysning av de senaste årens indragningar av skjutsanstalter intagits uppgift å antalet år 1923 inom länen befintliga dylika anstalter.

*Nu befint-
liga skjuts-
anstalter.*

	Antal skjuts- anstanter år 1923	Antal skjutsanstanter år 1932			Under budgetåret 1931/1932 utbetalt statsbidrag	Entreprenad- tiden utgår med år
		Gäst- giverier	Skjuts- stationer	Summa anstanter		
Stockholms län ¹	44	1	2	3	675:—	1932
Uppsala län	18	2	—	2	650:—	1933
Södermanlands län	39	1	—	1	100:—	1932
Östergötlands län	33	5	5	10	2,242:50	1932
Jönköpings län	31	—	1	1	75:—	1933
Kronobergs län	54	—	—	—	—:—	—
Kalmar län	53	8	—	8	—:—	1933
Gotlands län	24	4	1	5	250:—	1934
Blekinge län	12	—	—	—	—:—	—
Kristianstads län	37	—	—	—	—:—	—
Malmöhus län	34	—	—	—	—:—	—
Hallands län	32	10	—	10	—:—	1934
Göteborgs och Bohus län	107	7	—	7	—:—	1933
Älvsborgs län	72	12	3	15	211:50	1933
Skaraborgs län	14	4	—	4	—:—	1933
Värmlands län	116	18	1	19	2,162:50	1935
Örebro län	39	—	—	—	—:—	—
Västmanlands län	11	1	—	1	—:—	1933
Kopparbergs län	43	5	8	13	2,442:50	1932
Gävleborgs län	42	22	1	23	—:—	1933
Västernorrlands län	83	24	—	24	—:—	1935
Jämtlands län	106	61	1	62	7,581:25	1936
Västerbottens län	124	23	11	34	3,637:50	1933
Norrbottnens län	92	33	9	42	8,165:—	1933
Summa	1,260	241	43	284	28,192:75	

Av ovanintagna uppgifter framgår, att inom fem län (*Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus* och *Örebro* län) samtliga skjutsanstanter indragits, och att inom sju län (*Kalmar, Hallands, Göteborgs och Bohus, Skaraborgs, Västmanlands, Gävleborgs* och *Västernorrlands* län) vederbörande länsstyrelser kunnat ombesörja inrättande av befintliga skjutsanstanter utan att entreprenadbidrag påfordrats. Inom sex län (*Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Gotlands* och *Älvsborgs* län) utgå visserligen entreprenadbidrag men med mycket obetydliga belopp. Sammanlagt utgick sålunda 1,961:50 kronor i statsbidrag för samtliga dessa län under budgetåret 1931/1932, vilken summa kommer att med ingången av år 1933 ytterligare nedgå med 775 kronor på grund av fullständig indragning av skjutsanstalterna i två av dessa län.

Återstoden av det under budgetåret 1931/1932 utanordnade statsbidraget fördelar sig med 2,242:50 kronor på *Östergötlands* län, 2,162:50 kronor på *Värmlands* län och 2,442:50 kronor på *Kopparbergs* län samt med sammanlagt 19,383:75 kronor på de tre nordligaste länen.

I *Östergötlands* och *Kopparbergs* län, där entreprenadtiden utgår med innevarande år, hava länsstyrelserna fattat beslut om indragning av samtliga skjutsanstanter från och med ingången av år 1933. Över länsstyrelsens i *Kopparbergs* län ifrågavarande beslut hava dock besvär anförts, vilka äro på Kungl. Maj:ts prövning beroende.

I *Värmlands* län, där entreprenadtiden likaledes utgår med innevarande år, har länsstyrelsen för kommande period, omfattande åren 1933—1935, redan upprättat entreprenadkontrakt för femton skjutsanstanter (samtliga gästgiverier) utan villkor om entreprenadbidrag. Beträffande fyra skjutsanstanter

¹ Inom Stockholms stad finnas inga skjutsanstanter.

beräknas entreprenadbidrag komma att utgå med 1,000 kronor, varav hälften skulle utgå av statsmedel. Av de skjutsanstalter, för vilka sålunda beräknats bidrag från det allmänna, äro två belägna inom Södra Finnskoga socken och enligt länsstyrelsens förmenande nödvändiga för samfärdseln å orten, enär på grund av vägarnas beskaffenhet hästskjuts där måste anlitas och sådan skjuts knappast torde kunna uppbringas hos privatpersoner. De återstående två skjutsanstalterna äro båda belägna inom Eskilsäters socken av Näs härad, och uppgivas från dessa anstalter utgående båtskjutsar vara av stor betydelse för samfärdseln inom den söder om häradet befintliga skärgården i Vänern.

I *Jämtlands* län är antalet skjutsanstalter 62, därav 1 skjutsstation. Statsbidrag utgår efter ingången av år 1932 till 10 av dessa med 2,050 kronor årligen. Nu gällande entreprenadavtal avser tiden 1932—1936.

I *Västerbottens* län utgår statsbidrag till 31 av förefintliga 34 skjutsanstalter med 3,637:50 kronor.

I *Norrbottnens* län slutligen utgår statsbidrag med tillhoppa 8,165 kronor till 42 skjutsanstalter.

Beträffande frågan om skjutsstadgans upphävande hava länsstyrelserna — om tillsvidare bortses från de tre nordligaste länen — till det alldeles övervägande antalet ansett, att stadgan kunde upphävas utan att detta behöfde påkalla åtgärder eller föranleda kostnader från det allmännas sida. Härvid har framhållits, att såväl skjuts som härbärke och vivre för resande numera kunde ordnas genom enskilt initiativ. I de län, där skjutsanstalter finnas inrättade, anses stadgan först efter nu förevarande entreprenadperiods utgång kunna upphävas.

Yttranden från länsstyrelserna utom i de tre nordligaste länen.

Länsstyrelsen i *Jönköpings* län har framhållit, att statsbidrag till länets enda skjutsanstalt, som inrättats för tillhandahållande under vissa tider, då otjänlig väderlek råder, av båtskjuts mellan Gränna och Visingsö, även efter skjutsstadgans upphävande torde böra utgå; och beräknar länsstyrelsen storleken av detsamma till 75 kronor om året eller samma belopp, som det nuvarande statsbidraget. Länsstyrelsen anser, att detta belopp mycket väl torde kunna bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel, utan att bestämmelserna i skjutsstadgan därför böra bibehållas.

Länsstyrelserna i *Hallands, Göteborgs och Bohus* samt *Värmlands* län hava uttalat sig mot skjutsstadgans upphävande, varjämte länsstyrelsen i *Gävleborgs* län synes hysa tvekan härutinnan.

Länsstyrelsen i *Hallands* län, inom vilket för närvarande finnas tio gästgiverier, har såsom eget utlåtande åberopat vad länets landstings förvaltningsutskott i avgivet yttrande i ärendet anført. I åberopade yttrandet medgiver förvaltningsutskottet, att den starka ökningen under senare år av motortrafiken medfört en kraftig förbättring av framkomstmöjligheterna å landsbygden med därav följande förbättring av resandes bekvämlighet, men anser likväl, att gästgiverierna alltjämt hava en uppgift att fylla för allmänheten, framför allt med hänsyn därtill, att nattlogi och förplägnad där stå till förfogande. På grund härav och då gästgiverihållningen inom länet icke medför någon kostnad för stat eller kommun, anser utskottet för länets vidkommande önskvärt, att gästgiverierna icke generellt slopas, och finner sig därför icke kunna förorda skjutsstadgans upphävande.

Länsstyrelsen i *Göteborgs och Bohus* län, där för närvarande finnas sju gästgiverier, till vilka entreprenadbidrag dock icke utgår, anser det med hänsyn till de resande vara önskvärt, att vissa av de nu befintliga skjutsanstalterna inom länet kunde bibehållas även efter det innevarande entreprenadperiod med år 1933 utgår.

Länsstyrelsen i *Värmlands* län — som enligt vad förut nämnts ansett de fyra skjutsanstalter, till vilka bidrag från det allmännas sida sannolikt även för framtiden måste utgå, nödvändiga — uttalar sig i avgivna yttrandet för bibe-

hållande, åtminstone i huvudsak, av skjutsstadgan. Som skäl härför anför länsstyrelsen, att de femton gästgiverier inom länet, som med stöd av skjutsstadgan kunna uppehållas utan kostnad för det allmänna, hava synnerligen stor betydelse för den resande allmänheten, enär deras tillvaro inom större delen av länet innebär enda möjligheten till laglig utskänkning av pilsnerdricka, varför ändring av lagstiftningen om försäljning av pilsnerdricka torde bliva ofrånkomlig, därest skjutsstadgan upphäves.

Länsstyrelsen i *Gävleborgs* län framhåller, att skjutsanstalterna numera i ringa grad anlitas för erhållande av skjuts. Då vägarna i följd av rikligt snöfall vore oframkomliga för motorfordon och då hästskjuts vore enda tillgängliga kommunikationsmedel, hade dock skjutsanstalterna ännu i kommunikationshänseende betydelse för länet. I fråga om tillhandahållande av kost och logi hade de alltjämt en uppgift att fylla. Vid sådant förhållande torde ett fullständigt upphävande av åtgärder från det allmännas sida för tillhandahållande av skjutsanstalter för resandes befordran knappast vara tillrådligt, men med hänsyn till inom länet vunnit erfarenhet torde något statsbidrag ej behöva ifrågakomma.

Yttranden
från läns-
styrelserna i
de tre
nordligaste
länerna.

Vad de *tre nordligaste länerna* angår, har den växande automobiltrafiken — även om den medverkat till en avsevärd minskning av såväl antalet skjutsanstalter som det allmännas utgifter för skjutsväsendet — på grund av de stora avstånden samt den glesa bebyggelsen och hårdare klimat dock icke kunnat i samma utsträckning som i övriga delar av riket göra åtgärder från det allmännas sida för skjutsväsendet obehövlige. Detta framhålles även i de av länsstyrelserna i dessa län avgivna yttrandena.

Länsstyrelsen i *Jämtlands* län betonar sålunda det fortfarande behovet av skjutsanstalter inom detta län för resandes befordran. Kunde skjutsanstalter anordnas utan att statsbidrag utginge, syntes detta närmast vara att anse såsom en fördel för de resande, och det funnes enligt länsstyrelsens uppfattning näppeligen någon giltig anledning för deras indragning. Skulle skjutsstadgan icke anses skola bibehållas, anser länsstyrelsen nödvändigt, att åtgärder från det allmännas sida vidtagas för tillgodoseende av det föreliggande behovet av skjutsanstalter.

Länsstyrelsen i *Västerbottens* län anser, att under förutsättning att i annan ordning statsmedel ställdes till förfogande för tillgodoseende av det behov vissa skjutsanstalter hittills fyllt, hinder icke syntes möta mot upphävande av skjutsstadgan, så snart gällande entreprenadavtal med utgången av år 1933 utlöpte.

Länsstyrelsen i *Norrbottens* län framhåller, att behovet av hästskjuts alltjämt förekommer på vissa platser i de inre delarna av länet. Härtill kommer att möjlighet för resande att erhålla kost och logi skulle vara utesluten på många ställen, om ej gästgivargårdar funnes. En ganska betydande ytterligare nedskärning syntes emellertid möjlig att genomföra. Så länge behov i förefintlig omfattning föreläge av skjutsanstalter, syntes det länsstyrelsen knappast lämpligt att helt upphäva skjutsstadgan. I vissa delar vore dock stadgan föråldrad och otidsenlig. Särskilt gällde detta det omständliga auktionsförfarandet, som säkerligen utan några risker för stegrade kostnader kunde ersättas med underhandsutbud.

Rörande antalet skjutsanstalter, varav behov även efter skjutsstadgans upphävande skulle föreligga inom ifrågavarande tre län, och det allmännas kostnader för detsamma, hava vederbörande länsstyrelser gjort följande beräkningar.

För *Jämtlands* län anses tio skjutsanstalter för en kostnad för stat och landsting om cirka 4,000 kronor om året erforderliga. Samtliga sålunda ifrågasatta anstalter äro belägna i länets fjälltrakter samt vid vägar, som vinter-

tiden i allmänhet icke kunna trafikeras med motorfordon, och nödvändiga i lika hög grad för tillgodoseende av resandes behov av logi och mat som för resandes befordran.

För *Västerbottens* län anses fyra gästgiverier och fyra skjutsstationer för en kostnad av 2,350 kronor om året behövlige. Statsmedel för hela detta belopp borde ställas till länsstyrelsens förfogande för uppgörande av avtal med lämpliga personer å ifrågavarande orter om fullgörande av de prestationer, som åligga de hittillsvarande gästgivarna och skjutsstationsföreståndarna å dessa orter. Länsstyrelsen framhåller i detta sammanhang därjämte, att bidrag av statsmedel i mycket begränsad omfattning lämnas till företagare, som anordnat reguljära båtförbindelser på en del större vattendrag mellan vissa orter, men att därutöver stort behov av båttrafik å vissa mindre fjällsjöar förefinnes. Därest ordnad trafik med sjövärdiga båtar å dessa fjällsjöar icke kunde åstadkommas på frivillighetens väg, borde med stöd av skjutsstadgan åtgärder nu kunna vidtagas för avhjälpan av dessa trafikbehov. På grund härav anser länsstyrelsen, att därest skjutsstadgan upphäves, möjlighet måtte beredas att i förekommande fall tillgodose sistnämnda behov.

För *Norrbottnens* län anses antalet skjutsanstalter kunna nedbringas till sjutton, av vilka det övervägande flertalet borde anordnas som gästgiverier utan skjutsskyldighet. Årliga kostnaden för desamma har beräknats till cirka 7,000 kronor.

De med avseende å budgeten 1933/1934 utsedda särskilda granskningsmän hava i upprättad promemoria förklarat sig i likhet med riksdagen hysa den uppfattningen, att de nuvarande föräldrade bestämmelserna om skjutsväsendet icke längre vore påkallade.

Granskningsnämndens uttalande.

Såsom framgår av ovan lämnade uppgifter angående storleken av statens bidrag till skjutsentreprenader, hava entreprenadbidragen, som under krisåren stego till högst betydande belopp, under de senaste åren avsevärt nedgått. Enligt av länsstyrelserna lämnade uppgifter synas dessa bidrag komma att sjunka än ytterligare. Statens bidrag, som för år 1920 uppgick till 794,525 kronor, för budgetåret 1924/1925 till 433,762 kronor och för budgetåret 1929/1930 till 74,700 kronor, beräknas sålunda för år 1933 nedgå till 15,539 kronor, och enligt av vederbörande länsstyrelser redan fattade eller bebådade beslut skulle, sedan nuvarande entreprenadperioder utlöpt, statsbidrag till skjutsentreprenader vara behövlige huvudsakligen endast inom de tre nordligaste länen och Värmlands län.

Utredningsmannens yttrande.

Skjutsstadgans upphävande.

Anledningen till att entreprenadbidragen kunnat minskas i angiven utsträckning är att söka i de senaste årens snabba utveckling av motortrafiken samt den i samband därmed fortgående förbättringen och utbyggnaden av rikets vägnät. Utan medverkan från det allmännas sida har sålunda regelbunden trafik medelst motoromnibusar, berörande de flesta orter av betydelse, kommit till stånd. Stationer för yrkesmässig trafik med automobil, där vederbörande innehavare är skyldig att mot fastställd taxa verkställa skjutsning, hava inrättats på så gott som varje plats, varest behov av sådan trafik föreligger. Vid dessa stationer finnes nu skjuts att tillgå i långt större utsträckning, än man med skjutsstadgan någonsin avsett.

Med den utveckling, som sålunda ägt rum, har anordnandet av gästgiverier och skjutsstationer i enlighet med skjutsstadgans bestämmelser helt naturligt visat sig alltmera obehövt. Antalet skjutsanstalter, som år 1923 uppgick till 1,260, utgjorde år 1932 284, och samtidigt har det antal anstalter, till vilka statsbidrag behövt ifrågakomma, efter hand alltmera minskats.

Skjutsväsendet, därunder inbegripet gästgiverihållningen, har sålunda i allt större utsträckning kunnat överlätas åt den enskilda företagsamheten utan in-

blandning och kontroll från det allmännas sida. Då man vid skjutsstadgans tillkomst utgick ifrån att skjuts och härbärge för resande icke kunde utan det allmännas medverkan i erforderlig utsträckning beredas, är en av de viktigaste förutsättningarna för skjutsstadgans tillkomst ej längre för handen.

Såsom av länsstyrelsernas yttranden framgår, har den utan det allmännas medverkan tillkomna motortrafiken dock icke kunnat göra det gamla skjutsväsendet helt och hållet obehövt. Särskilt inom de tre nordligaste länen och i viss mån även inom Värmlands län förefinnes allttjämt behov av särskilda anordningar i de syften stadgan avsett tillgodose. Å vissa orter inom dessa län är hästskjutsen sålunda på grund av vägarnas beskaffenhet eller under vissa väderleksförhållanden allttjämt det enda användbara fortskaffningsmedlet. Å andra orter kunna nödvändiga båtskjutsar ej uppehållas utan bidrag från det allmänna. Beträffande vidare den egentliga gästgiverihållningen torde motortrafiken ej kunna göra åtgärder för densammas upprätthållande helt obehöfliga å vissa orter, särskilt i de nordligaste ödebygdsområdena.

Då de utgifter, det allmänna även efter skjutsstadgans upphävande komme att få vidkännas för vidtagande av erforderliga åtgärder för resandes härbärgerande och befordran, icke kunna beräknas mera avsevärt understiga de belopp, till vilka entreprenadbidragen inom kort komma att nedgå, kunde det måhända ifrågasättas, huruvida bärande skäl för skjutsstadgans upphävande verkligen föreligga. Några länsstyrelser hava även motsatt sig eller ställt sig tveksamma mot en dylik åtgärd. Härvid har särskilt framhållits, att ett stort antal av nu kvarvarande gästgiverier, som vore av betydelse för resande, kunnat anordnas utan kostnad för det allmänna samt att tillräcklig anledning ej finnes, varför dessa ej fortfarande skulle få bestå. Innehavarna av ifrågavarande gästgiverier hade, enligt vad tillika antytts, åtagit sig gästgiverihållningen utan anspråk på entreprenadbidrag med tagen hänsyn till de förmåner, en enligt skjutsstadgan antagen gästgivare tillförsäkras, främst då rättigheten enligt 12 § i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka den 11 juli 1919 att utan särskilt tillstånd i samband med servering av mat till resande utskänka pilsnerdricka.

De sålunda framförda synpunkterna synas emellertid ej kunna tillerkännas avgörande betydelse. Erfarenheterna från de län, där skjutsanstalterna helt indragits, giva ej stöd för antagandet, att nämnvärda olägenheter i nu avsedda fall äro att genom skjutsstadgans upphävande befara. Frånsett de tre nordligaste länen, där i allt fall särskilda åtgärder påkallas, torde det knappast vara troligt, att förhållandena i de län, där skjutsstadgan ansetts böra bibehållas ur synpunkten att kunna upprätthålla gästgiverier, som nu ej åtnjuta bidrag från det allmänna, i stort sett äro i nu ifrågavarande hänseende skiljaktiga från angränsande län. Om gästgiverier, med den privilegierade ställning de intaga enligt skjutsstadgan, sålunda anses kunna utan olägenhet indragas i Kopparbergs och Västernorrlands län, torde väl så kunna ske även i Värmlands och Gävleborgs län, och än mera synes detta gälla i fråga om Hallands samt Göteborgs och Bohus län, där skjutsstadgans upphävande ej heller ansetts kunna tillstyrkas. Men även om i enstaka undantagsfall rörelsen vid ett gästgiveri, som hittills icke åtnjutit statsbidrag, ej skulle vid skjutsstadgans upphävande genom enskilt initiativ fortsättas, torde detta näppeligen vara tillräckligt skäl för stadgans bibehållande. Gästgiveriernas ifrågavarande utskänkingsrätt får nämligen anses närmast höra samman med frågan i vilken omfattning för turister och andra resande avsedda hotell och pensionat må böra beredas rätt att utskänka pilsnerdricka, oberoende av de kommunala myndigheternas medgivande. Denna fråga synes emellertid böra bedömas efter enhetliga grunder och torde bliva föremål för behandling i samband med pågående revision av rusdryckslagstiftningen. Det synes oformligt

att endast i syfte att för framtiden trygga rörelsen vid några av de få kvarvarande gästgiverierna bibehålla dessas privilegierade rätt till utskänkning av pilsnerdricka, särskilt som denna förmån ursprungligen lämnats som ersättning för skjutsningsbesvärets utövande och något behov av skjutsning numera i allmänhet icke föreligger.

Hänsyn måste även tagas till de stora bristfälligheter, som vidlåda skjutsstadgan. Anordnandet av de gamla skjutsanstalterna, av vilka många voro kända som sådana sedan århundraden, hade ursprungligen skett enligt den vid nuvarande skjutsstadgas tillkomst alltjämt i stort sett upprätthållna principen, att rikets skjutsanstalter skulle utgöra ett sammanhängande nät, inom vilket man från varje skjutsanstalt kunde erhålla skjuts till nästa inom lagom skjutshåll belägna liknande anstalt. Genom de fortgående indragningarna av skjutsanstalter har man emellertid gjort allt större och större luckor i detta uråldriga system, som numera kan sägas vara helt och hållet sönderbrutet. Detta gör, att skjutsstadgans bestämmelser även för orter, där skjutsstations- eller gästgiverihållningen alltjämt uppehålls enligt denna stadga, framstå som onödigt invecklade och i de flesta avseenden föråldrade samt icke alltid innefatta den mest tillfredsställande regleringen av skjutsväsendet. Visserligen har genom den år 1924 verkställda ändringen av skjutsstadgan motorfordonen i skjutsningshänseende jämförts med skjuts efter häst, men stadgans flesta bestämmelser, som utformats med tanke på hästskjutsen såsom det viktigaste fortskaffningsmedlet, kvarstå alltjämt oförändrade. Särskilt måste bestämmelserna om entreprenadauktioner anses alltför omständliga för nutida förhållanden. Dessa auktioner torde utan risk för stegrade kostnader kunna ersättas med vida enklare anordningar med underhandsanbud. Att verkställa en genomgripande revision av skjutsstadgan kan å andra sidan ej anses av de rådande förhållandena påkallat.

Efter prövning av de skäl, som sålunda kunna åberopas för och mot skjutsstadgans upphävande, har jag kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl tala för att skjutsstadgan, så snart ske kan, upphäves.

Tidpunkten, då skjutsstadgan sättes ur kraft, synes böra bestämmas till den 1 januari 1934. För de fall, där enligt stadgan redan slutna entreprenadavtal utgå efter nämnda dag, torde dock stadgan böra gälla till utgången av respektive entreprenadperioder. De avtal, som slutits mellan länsstyrelserna, å ena, samt vederbörande skjutsstationsinnehavare eller gästgivare, å andra sidan, måste nämligen anses vara för båda parter bindande. Visserligen är entreprenör enligt skjutsstadgans 10 § pliktig att underkasta sig den förändring i skjutsskyldigheten, som genom flyttning eller indragning av närbelägen skjutsanstalt eller tillkomsten av ny sådan göres nödvändig, men skyldig att under löpande entreprenadperiod finna sig i skjutsanstaltens indragning torde entreprenören icke vara. För en entreprenör kan det vid anbudets afgivande hava varit en väsentlig förutsättning att under hela den kommande perioden få komma i åtnjutande av en enligt skjutsstadgan antagen entreprenörs förmåner. Vidare kan entreprenören i sin tur hava slutit bindande avtal (tjänste- och hyresavtal) för hela entreprenadperioden.

Enligt 40 § i skjutsstadgan skola länsstyrelserna ombesörja, att ordinarie entreprenadauktion för åvägabringande av nytt beting för skjutsanstalterna inom länen hålles före utgången av maj månad det år, med vilket den löpande perioden går till ända. Avgives vid sådan auktion anbud utan anspråk på entreprenadbidrag, skola länsstyrelserna under vissa förutsättningar antaga dessa anbud. Med föranledande härav och då löpande entreprenadperioder inom Uppsala, Jönköpings, Kalmar, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Västmanlands, Gävleborgs, Västerbottens och Norrbottens län utgå med år 1933, torde, därest proposition om skjutsstadgans upphävande avlåtes

till 1933 års riksdag, länsstyrelserna i sistnämnda län böra förständigas att låta anstå med slutande av entreprenadavtal, tills frågan om skjutsstadgans upphävande slutligen prövats.

Åtgärder från det allmännas sida vid skjutsstadgans upphävande. Såsom förut framhållits, har den verkställda utredningen givit vid handen, att vid skjutsstadgans upphävande åtgärder, ehuru i begränsad omfattning, från det allmännas sida erfordras för tillgodoseende av på vissa orter alltjämt föreliggande behov av anstalter för resandes befordran och förseende med logi och kost. Dylika åtgärder påkallas främst inom de tre nordligaste länen och i viss mån även inom Värmlands län samt möjligen för enstaka platser inom rikets övriga län. Det allmännas kostnader för dessa åtgärders vidtagande hava av vederbörande länsstyrelser beräknats årligen uppgå till

för Norrbottens län efter entreprenadtidens utgång 1933	7,000 kr.
för Västerbottens län efter entreprenadtidens utgång 1933	2,350 »
för Jämtlands län efter entreprenadtidens utgång 1936	4,000 »
för Värmlands län efter entreprenadtidens utgång 1935	1,000 »
för Jönköpings län efter entreprenadtidens utgång 1933	150 »
eller för hela riket	14,500 kr.

Av yttrandena i ärendet framgår, att en väsentlig del av de beräknade kostnaderna motiveras med nödvändigheten att å avlägset belägna orter i de tre nordligaste länen kunna bereda härbärgesmöjligheter (logi och kost) för resande även utan samband med skjutsskyldighet. Sätillvida innebär detta en nyhet, som bidragen enligt skjutsstadgan alltid avsett fullgörande av skjutsskyldigheten, vare sig gästgiverirörelse varit därmed förbunden eller ej. I övrigt motiveras statens bidragsskyldighet huvudsakligen med nödvändigheten att upprätthålla hästskjuts å vägar, som ej äro farbara med automobil, samt att i förekommande fall tillhandahålla båtskjuts. Även för skjutsskyldighet med automobil ifrågasattes i vissa fall bidrag i de tre nordligaste länen.

Mot de sålunda ifrågasatta åtgärderna synes i stort sett ej vara något att erinra. För andra delar av riket än de tre nordligaste länen kunde det måhända icke vara påkallat, att det allmänna medverkar för tillhandahållande av härbärke eller automobilskjuts åt resande. Vad t. ex. Värmlands län beträffar äro sålunda av de fyra skjutsanstalter därstädes, till vilka bidrag från det allmänna ansetts även för framtiden böra utgå, två inrättade för båtskjuts, och å de orter, dit de två återstående anstalterna förlagts, synes hästskjuts vara det enda användbara transportmedlet, varför det allmännas medverkan även här skulle kunna inskränkas till anordnande av häst- och båtskjuts åt resande. Det kan likväl tänkas, att efter skjutsstadgans upphävande bidrag från det allmänna i enstaka undantagsfall kan anses påkallat även för anordnande av härbärke eller annan skjuts än häst- eller båtskjuts. På grund härav synes man icke böra göra någon principiell skillnad mellan de anstalter inom rikets olika delar, till vilka bidrag från det allmänna må kunna utgå.

Kostnader. I fråga om de äskade bidragsbeloppen synes det ej uteslutet, att i några fall ytterligare reduktion av det allmännas kostnader kan äga rum. Å andra sidan bör tagas i beräkning, att skjutsstadgans upphävande kan föranleda till att det allmänna måste träda hjälpsamt emellan till uppehållande av enstaka anstalt, till vilken entreprenadbidrag nu icke utgår. Beaktas bör även det av länsstyrelsen i Västerbottens län framförda önskemålet att bidrag i större utsträckning än för närvarande är fallet må kunna beviljas för båtskjutsar.

Med hänsyn härtill torde, *sedan samtliga entreprenadavtal utlupit*, det allmännas kostnader för beredande av skjuts och härbärke åt resande kunna upp-

skattas till omkring 18,000 kronor, därav 14,350 kronor motsvara de beräknade kostnaderna för de tre nordligaste länen och Värmlands län och återstående 3,650 kronor avsetts som ett avjämnat reservbelopp för samtliga län.

Då landstingens deltagande i kostnaderna även för framtiden torde utgöra en garanti för att dessa icke stiga till oskäligt höga belopp, synes skäl ej föreligga att frångå den hittillsvarande grunden för kostnadernas fördelning mellan stat och landsting. Med hänsyn därtill, att skjutskostnaderna numera nedgått därhän, att de icke inom något distrikt kunna tänkas överskjuta det belopp, som motsvarar hälften av sammanlagda antalet skattekröner inom distriktet, synes dock skäl saknas för bibehållande av nu gällande bestämmelse, att överskjutande del av kostnaderna i så fall skola gäldas med två tredjedelar av statsmedel och en tredjedel av distriktet. Landstingen böra således städse deltaga i kostnaderna för de vid skjutsstadgans upphävande erforderliga anordningarna med samma belopp som staten. Denna landstingens skyldighet torde böra närmare bestämmas sålunda, att som villkor för erhållande av statsbidrag stadgas, bland annat, att bidrag med lika stort belopp som statsbidraget skall utgå av medel, som av vederbörande landsting för ändamålet anvisats.

Det belopp, som skulle erfordras i anslag från staten, kan sålunda, såvitt för närvarande kan bedömas, uppskattas till 9,000 kronor.

Då entreprenadperioden inom några län utgår med åren 1934 och 1935 och inom ett län först med år 1936, måste, om skjutsstadgan — såsom förutsatts — upphäves från och med den 1 januari 1934, medel till bestridande av statens bidrag till entreprenader enligt skjutsstadgan finnas tillgängliga till och med budgetåret 1936/1937.

Huru statens kostnader för gästgiveri- och skjutsväsendet under och efter denna övergångstid nu kunna beräknas komma att ställa sig framgår av följande tabell, där de kursiverade siffrorna avse entreprenadbidrag enligt nuvarande skjutsstadga.

	B — u — d — g — e — t — å — r				
	1933/34	1934/35	1935/36	1936/37	Därefter
Norrbottnens län	8,165:—	3,500	3,500	3,500	3,500
Västerbottnens län	3,637:50	1,175	1,175	1,175	1,175
Jämtlands län	2,050:—	2,050	2,050	2,050	2,000
Värmlands län	500:—	500	500	500	500
Reservbelopp för samtliga län .	1,825:—	1,825	1,825	1,825	1,825
	16,177:50	9,050	9,050	9,050	9,000

Härvid är att märka, att den som reservbelopp för samtliga län upptagna posten beräknats för alla åren lika med det belopp, vartill den, enligt vad tidigare anmärkts, uppskattats vid tiden för samtliga entreprenadavtalens utgång. Det torde emellertid vara sannolikt, att beloppet ej i större grad behöver tagas i anspråk förrän i den mån avtalen upphöra.

Beträffande de erforderliga anslagsbeloppen kunde ifrågasättas att framdeles låta dem utgå från det under sjätte huvudtiteln nu uppförda anslaget till »bidrag till vissa kommunikationsändamål», vilket i så fall finge förhöjas. Från detta anslag bestridas nämligen redan nu kostnaderna för bidrag till vissa närbesläktade ändamål, t. ex. anordnande av regelbunden ångbåtstrafik å vissa fjällsjöar m. m. Så länge entreprenadbidrag enligt skjutsstadgans bestämmelser alltjämt skulle utgå, synes emellertid mest ändamålsenligt låta det nuvarande förslagsanslaget »bidrag till skjutsentreprenader» kvarstå i riksstaten samt låta kostnaderna även för de nya anordningarna för tillgodoseende av re-

sandes behov av skjuts och härbärge utgå från detta anslag, vartill riksdagens medgivande skulle inhämtas. Anslaget i fråga borde i så fall bestämmas för budgetåret 1933/1934 till avrundat 16,000 kronor samt för de närmast följande budgetåren, såvitt nu kan bedömas, till avrundat 9,000 kronor.

I sin ovanberörda skrivelse den 9 juni 1932, nr 213, har riksdagen uttalat, att framdeles utgående bidrag borde efter prövning av varje särskilt fall bestridas av för Kungl. Maj:t tillgängliga medel.

Med hänsyn till det relativt stora antal anstalter för beredande av skjuts och härbärge, till vilka inom de tre nordligaste länen bidrag från det allmänna även för framtiden måste utgå, synes det för undvikande av en omfattande och tidsödande skriftväxling vara lämpligare, att av vederbörligt anslag ett visst belopp för ett vart av dessa län efter framställning av vederbörande länsstyrelse årligen ställes till densammans förfogande för att av länsstyrelsen fördelas. För rikets övriga delar, där bidrag endast undantagsvis kan ifrågakomma, synes däremot en prövning från fall till fall böra ske av Kungl. Maj:t och anslag sålunda beviljas för varje anstalt. Den anordning, som sålunda ifrågasättes, ansluter sig huvudsakligen till vad som finnes stadgat i fråga om anslagen till enskilda utfartsvägar.

Bidragen torde lämpligen böra beviljas för en period av högst tre år åt gången.

Beträffande frågan, huruvida skjutsstadgan bör ersättas av andra enhetliga bestämmelser rörande skjutsväsendets organisation, torde böra framhållas, att förhållandena å de orter, där skjutsanstalter alltjämt kunna finnas erforderliga, säkerligen komma att gestalta sig helt olika. Till följd härav torde det i stort sett ej vara påkallat att utöver de grunder för anslaget användning, för vilka tidigare redogjorts, utfärda några allmänna bestämmelser rörande villkoren för statsbidraget och dess användning. Det torde emellertid ankomma på vederbörande länsstyrelser att till det landsting, som infaller året före början av den period, för vilken bidrag sökes, efter verkställd utredning beträffande behovet göra framställning om anvisande av å landstinget belöpande bidrag samt därefter före viss tid, förslagsvis den 15 oktober, underställa Kungl. Maj:t frågan om beviljande av statsbidrag. Sedan anslag beviljats, skulle länsstyrelserna hava att under hand för högst tre år träffa överenskommelse med vederbörande anstaltsinnehavare, därvid tillika iakttages, att kontraktstiden bestämmas sålunda, att kontrakten utlöpa samtidigt för alla anstalter inom ett och samma län. I kontrakten meddelas vidare de föreskrifter, som i varje fall finnas påkallade. Då, enligt vad här nedan kommer att föreslås, stadgan angående hotell- och pensionatväsendet göres tillämplig även å anstalter för resandes härbärgerande, som framdeles komma att inrättas med bidrag från det allmänna, synes det icke nödvändigt att i kontrakten eller anordningen införa mot skjutsstadgans föreskrifter om tillsyn över skjutsanstalt svarande bestämmelser. Däremot torde i kontrakten böra angivas antalet och beskaffenheten av fordon och husrum, som i varje fall skola tillhandahållas, ävensom för skjuts medelst annat fordon än automobil den maximilega, den skjutsande må äga uppbära.¹ Likaså torde länsstyrelserna i kontrakten böra förbehålla sig rätt att, om länsstyrelsen finner anstaltens innehavare icke på tillfredsställande sätt fullgöra honom enligt kontraktet åliggande förpliktelser, omedelbart upphäva kontraktet.

Framställning skulle således ske första gången det år, under vilket entreprenadperioden enligt skjutsstadgan utlöper.

Nuvarande bestämmelser om skyldighet för skjutshållningsdistrikten att

¹ Härvid synes ej särskild ersättning böra beräknas för åkdonslega.

under vissa omständigheter själva ombesörja skjutshållningen torde utan vidare kunna upphävas.

Huvudgrunderna för anslagets användning skulle i enlighet härmed bliva följande:

1. Föreligger behov av anstalt för tillhandahållande på anfordran av skjuts eller logi och kost åt resande, och finnes dylikt behov icke kunna tillgodoses utan bidrag av allmänna medel, må statsbidrag för ändamålet beviljas för en period av högst tre år för varje gång.

2. Det åligger länsstyrelserna att före den 15 oktober året före början av den period, som bidraget avser, till Kungl. Maj:t inkomma med framställning i ämnet, innefattande jämväl utredning beträffande det föreliggande behovet.

Kungl. Maj:t anvisar därefter för Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län de belopp, som sammanlagt finnas böra för ändamålet ställas till en var av länsstyrelsernas förfogande att av dessa fördelas, samt för övriga län bidrag för varje sådan anstalt, som anses böra ifrågakomma.

3. Statsbidrag må ej utgå med mindre lika stort bidrag lämnas av medel, som vederbörande landsting för ändamålet anslagit.

4. Angående beviljat bidrag skall mellan länsstyrelsen eller densamma underlydande myndighet samt anstaltens innehavare slutas kontrakt, och skall kontraktet innefatta, bland annat:

att anstaltens innehavare är skyldig att på de villkor och i den utsträckning, som länsstyrelsen kan finna skäligt föreskriva, tillhandahålla skjuts eller logi och kost åt resande,

att anstaltens innehavare är underkastad kontroll av länsstyrelsen eller densamma underordnad myndighet, och

att, om anstaltens innehavare finnes icke på ett tillfredsställande sätt fullgöra honom enligt kontraktet åliggande skyldigheter, länsstyrelsen skall äga omedelbart upphäva detsamma.

5. Period, för vilken kontrakt slutes, skall utlöpa vid samma tidpunkt för alla anstalter inom ett och samma län.

6. Beviljat statsbidrag utanordnas av länsstyrelserna från det under sjätte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till skjutsentreprenader.

Enligt 12 § b) i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdriicka må gästgivare utan särskilt tillstånd utöva utskänkning av pilsnerdriicka, dock endast till resande i samband med servering av mat.

Genom skjutsstadgans upphävande kommer ifrågavarande lagrum att bliva utan betydelse och torde därför jämte i samma förordning förekommande hänvisningar till 12 § b) böra ur förordningen uteslutas i samband med skjutsstadgans upphävande. Då vid tiden härför löpande entreprenadavtal slutits under förutsättning om tillstånd till utskänkning i nu ifrågavarande avseende, torde dock beträffande vederbörande entreprenörer, så länge dessa avtal gälla, nuvarande bestämmelser i förordningen fortfarande böra lända till efterrättelse.

Enligt § 5 i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse den 8 juni 1917 skall vad i stadgan föreskrives angående hotell- och pensionatrörelse icke i allmänhet äga tillämpning å rörelse, vilken drives som gästgiveri. Finner polismyndighet, att gästgiverirörelse drives under sådana förhållanden, att den rätteligen är att anse såsom hotell- eller pensionatrörelse av sådan beskaffenhet, att det enligt stadgan erfordras särskilt tillstånd till dess utövande, har polismyndigheten att därom göra särskild anmälan hos K. B., som, där så prövas nödigt, har att förständiga innehavaren att till sådan rörelse söka tillstånd enligt stadgan, vid äventyr, om sådant underlåtes, att K. B. vid vite helt eller delvis förbjuder rörelsens vidare utövande, intill dess föreläggandet fullgjorts.

Ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdriicka.

Ändringar i stadgan angående hotell- och pensionatrörelse.

Då genom skjutsstadgans upphävande hotell- eller pensionatrörelse icke i något fall kommer att drivas såsom gästgiveri, skulle sagda § 5 därefter sakna betydelse. Paragrafen torde därför böra upphävas samtidigt med skjutsstadgan, och böra motsvarande övergångsbestämmelser därvid föreskrivas som ovan föreslagits med avseende å skjutsstadgans upphävande.

De gästgiverier, som vid skjutsstadgans upphävande skulle förlora sin privilegierade ställning, komme sålunda, därest rörelsen i annan ordning därstädes fortsattes, att falla under hotell- och pensionatstadgans bestämmelser, varigenom innehavarna av gästgiverierna i de fall, då så enligt sistnämnda stadga fordras, ställas inför nödvändigheten att i vederbörlig ordning söka tillstånd till eller (jmf. § 4) göra anmälan om rörelsens fortsatta bedrivande.

Det kunde måhända invändas, att det för gästgiveriinnehavarna komme att bli alltför betungande att med ens behöva försätta gästgiverierna i sådant skick, att de fylla hotell- och pensionatstadgans fordringar, och att man på grund härav kunde befara, att vissa gästgiverier med skjutsstadgans upphävande komma att nedläggas.

Häremot torde till en början kunna framhållas, att större delen av landets gamla gästgiverier redan kunnat indragas utan att det ansetts påkallat att meddela särskilda bestämmelser med avseende å rörelsens fortsatta bedrivande, och att anledning sålunda icke torde föreligga till antagande, att det relativt ringa antal gästgiverier, som genom skjutsstadgans upphävande måste upphöra att drivas såsom sådana, icke skulle kunna inordnas under hotell- och pensionatstadgans bestämmelser.

Vidare torde böra påpekas, att i fråga om byggnad eller lägenhet, som innehåller högst fyra för gästers härbärgerande avsedda rum och icke är avsedd för mottagande samtidigt av flera gäster än åtta, stadgans bestämmelser enligt § 4 i densamma i allmänhet icke äro gällande. Enligt § 32 i stadgan, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 3 juni 1932, nr 177, vilken kungörelse träder i kraft den 1 januari 1933, skola vidare åtskilliga av stadgans mera betungande föreskrifter avseende skydd mot eldfara icke äga tillämpning å byggnad, som användes för drivande av hotell- och pensionatrörelse och som är avsedd att samtidigt härbärgera högst sexton gäster samt innehåller högst åtta därför avsedda rum. I fråga om sådan byggnad har K. B. att oberoende av de bestämmelser, som sålunda icke skola tillämpas, föreskriva vidtagande av de åtgärder, som till skydd för eldfara kunna anses erforderliga. Då den övervägande delen av de gästgiverier, varom nu är fråga, antagligen äro att hänföra till sådana hotell och pensionat, som avses i § 5 eller varå § 32 i stadgan äger tillämpning, torde gästgiveriernas inordnande under denna stadga i allmänhet icke bli alltför betungande.

Slutligen torde böra erinras, att enligt § 33 mom. 1 i hotell- och pensionatstadgan, sådan lydelse denna paragraf erhållit genom nyssberörda kungl. kungörelse, K. B. äger i fråga om byggnad, vari den 1 januari 1933 redan drivas hotell- och pensionatrörelse, medgiva sådan eftergift från de i stadgans § 7 meddelade bestämmelser, som i varje fall kan finnas erforderlig för att icke oskäligen kostnader skola åsamkas rörelsens innehavare, dock endast såvitt genom eftergiften påtaglig fara för människoliv icke uppstår. Äsyftade § 7 innehåller allmänna bestämmelser, huru byggnad, varest hotell eller pensionat må inrättas, skall vara beskaffad. Genom berörda § 33 mom. 1 gives möjlighet för förutvarande gästgiverier att erhålla icke oväsentlig lindring i stadgans bestämmelser, då man har anledning antaga, att vederbörande länsstyrelser vid prövning av ansökningar från förutvarande gästgiverier om eftergift från bestämmelserna i sagda § 7 skola taga hänsyn till att gästgiverierna tillkom-

mit för beredande av härbärke åt resande, där sådant icke på annat sätt kunnat uppbibras.

Enligt hotell- och pensionatstadgans § 1 förstås i stadgan med hotell- eller pensionatrörelse sådan verksamhet, som avser att åt resande eller andra mot betalning tillhandahålla möblerad bostad, vare sig ensamt eller i förening med förplågnad. Det torde sålunda utan särskilt stadgande vara klart, att gästgiverirörelse alltid är att hänföra till hotell- eller pensionatrörelse i hotell- och pensionatstadgans mening, och att stadgans § 33 mom. 1 förty äger tillämpning å byggnader, vari gästgiverirörelse bedrivs.

På grund av vad sålunda anförts angående förhållandet mellan skjutsstadgan samt hotell- och pensionatstadgan finner jag mig böra förorda, att i samband med skjutsstadgans upphävande § 5 i hotell- och pensionatstadgan upphäves och att därvid meddelas en övergångsbestämmelse av förut angiven innebörd.

Enligt såväl 1925 års som 1927 års allmänna resereglementen ägde förrättningsman vid resa efter häst såsom resekostnadsersättning undfå gottgörelse efter lega för en häst samt 15 öre per kilometer, s. k. kilometerpenningar. Legan för häst utgick med det enligt 12 § skjutsstadgan för orten bestämda maximibeloppet av dylik lega för kilometer räknat. Dessa resereglementen innehöllo vidare bestämmelser om att förrättningsman, som för transportmedel fått vidkännas resekostnad till högre belopp än maximilegan, ägde undfå gottgörelse för vad han visade sig hava utgivit. Enligt 1927 års resereglemente skulle gottgörelse för vad som utgivits utgå jämväl för det fall, att maximilegan för hästskjuts icke blivit för viss ort bestämd.

Ifrågavarande resereglementen innehöllo därjämte bestämmelse om att i kilometerpenningarna inbegreps ersättning för hämtning av skjuts, åkdonslega och s. k. beställningspenningar.

Enligt nu gällande resereglemente av den 27 juni 1929 utgår för hästskjuts ersättning efter lega för en häst jämte kilometerpenningar, som enligt reglementets ursprungliga lydelse utgjorde 10 öre men numera genom kungörelsen den 19 juni 1931 sänkts till 5 öre. Legan för häst bestämmes liksom förut till det för orten bestämda maximibeloppet av dylik lega för kilometer räknat. Har förrättningsman för transportmedel nödgats vidkännas kostnad till högre belopp än den sammanlagda ersättning, som enligt ovanstående bestämmelser tillkommer honom, eller är maximilegan för viss ort icke bestämd, äger han undfå gottgörelse för vad han visar sig hava utgivit. I sistnämnda fall utgår dock ersättningen med minst 30 öre per kilometer, vartill komma kilometerpenningar.¹ Någon uttrycklig bestämmelse om att i kilometerpenningarna skulle inbegripas ersättning för hämtning av skjuts, åkdonslega samt s. k. beställningspenningar har icke intagits i gällande resereglemente, men någon ändring i sak har man icke avsett att härmed genomföra.

Å orter, för vilka maximilegan icke finnes bestämd, utgår ersättning för hästskjuts alltså — såvitt icke förrättningsmannen visar sig hava fått vidkännas högre kostnad — med 30 öre per kilometer jämte kilometerpenningar 5 öre.

Därest resereglementets ifrågavarande bestämmelser icke ändras i samband med skjutsstadgans upphävande, skulle sistnämnda ersättning för resa efter häst sålunda komma att gälla för hela riket.

För bedömande av frågan, huruvida denna ersättning för resa efter häst lämpligen skulle kunna tillämpas å alla orter, hava från länsstyrelserna infordrats uppgifter å för innevarande år bestämda maximibelopp av lega för hästskjuts, vilka uppgifter sammanförts i vidfogade tabell.

*Ändringar
i allmänna
resereglementet.*

¹ Jmfr i sistnämnda avseende statsutskottets utlåtande 71/1929 sid. 20.

	Maximibelopp av lega för skjuts efter häst		Taxan utfärdad år	
	Då resan anträdtes mellan kl. 6 f. m. och kl. 8 e. m.	Då resan anträdtes mellan kl. 8 e. m. och kl. 6 f. m.		
Stockholms län	4:—	4:80	1927	
Uppsala län	4:—	4:80	1930	
Södermanlands län	4:—	5:—	1929	
Östergötlands län	4:—	4:80	1930	
Jönköpings län	—:—	—:—	—	Max. belopp ej bestämt.
Kronobergs län	—:—	—:—	—	, , , ,
Kalmar län	3:50	4:50	1928	
Gotlands län	—:—	—:—	—	, , , ,
Blekinge län	4:50	5:40	1928	
Kristianstads län	—:—	—:—	—	, , , ,
Malmöhus län	—:—	—:—	—	, , , ,
Hallands län	3:50	4:20	1928	
Göteborgs och Bohus län	4:50	5:50	1928	
Älvsborgs län	5:—	6:—	1929	
Skaraborgs län	5:—	6:—	1932	
Värmlands län	3:50	4:20	1932	
Örebro län	4:—	4:80	1923	
Västmanlands län	3:—	3:—	1930	
Kopparbergs län	3:50	3:50	1932	
Gävleborgs län	4:—	4:80	1932	
Västernorrlands län	3:50	4:20	1932	
Jämtlands län	4:—	4:80	1931	
Västerbottens län	3:50	4:—	—	
Norrbottnens län	3:50	4:50	1930	

Av ovanintagna uppgifter framgår, att maximibeloppen inom de olika länen variera avsevärt eller mellan 3 och 5 kronor per mil för skjuts under dagen samt mellan 3 och 6 kronor per mil för skjuts under natten. Det är ju möjligt, att skillnaden mellan dessa belopp betingats av förefintlig skillnad i priserna å hästskjuts inom olika delar av landet. En närmare jämförelse mellan maximibeloppen giver emellertid knappast stöd för ett dylikt antagande. Högsta maximibeloppet, 5 kronor per mil för dagsskjuts och 6 kronor per mil för nattskjuts, finner man sålunda i Älvsborgs och Skaraborgs län, medan t. ex. för Västerbottens och Norrbottens län, där man kunde väntat sig finna de högsta beloppen, fastställda maximibeloppet utgör 3:50 kronor per mil för dagsskjuts och 4 kronor respektive 4:50 kronor per mil för nattskjuts. Lägsta maximibeloppet, 3 kronor per mil för såväl dags- som nattskjuts, gäller för Västmanlands län.

Därest man jämväl inom de län, där maximibelopp av lega för häst nu finnas fastställda, vid bestämmande av förrättningsmans ersättning för resa efter häst tillämpade resereglementets regler för bestämmande av ersättning för ort, där dylika maximibelopp icke fastställts, skulle denna ersättning sålunda — med undantag för ett län (Västmanlands) — komma att minskas från 60—35 öre till 30 öre per kilometer. För statsverket skulle detta givetvis medföra en viss kostnadsbesparing, ehuru väl densamma med hänsyn till att hästskjuts numera användes endast i ringa utsträckning och då förrättningsman i de fall, då verkliga utgiften för skjutsen överstiger resereglementets minimitaxa, äger undfå gottgörelse för vad han utgivit, icke bör överskattas.

Genom införande av bestämmelse om att ersättning för hästskjuts skall utgå med samma belopp för hela riket skulle man emellertid utom det, att man erhöle enkla och enhetliga regler för bestämmande av denna ersättning, även ernå den fördelen, att man ej behöfve vidtaga särskilda åtgärder för bestämmande av skjutslegans belopp inom de olika länen.

Vid bestämmande av storleken av denna gemensamma lega för häst torde det ligga närmast till hands att utgå från resereglementets minimitaxa för hästskjuts, 30 öre per kilometer, samt därutöver beräkna 5 öre i kilometerpenningar, vadan sammanlagda ersättningen komme att uppgå till 35 öre per kilometer. Härvid förutsättes då, att bestämmelsen om att förrättningsman, då verkliga kostnaden för skjutsen överstiger den sammanlagda ersättning, som sålunda skulle utgå, äger undfå gottgörelse för verkliga kostnaden bibehålles. Med hänsyn till storleken av nu gällande maximibelopp och därutöver utgående kilometerpenningar kunde det kanske ifrågasättas, om icke 35 öre per kilometer bleve en alltför låg taxa. Härvid är emellertid att märka — förutom det att, såsom ovan framhållits, de högsta maximibeloppen knappast torde motsvaras av ett verkligt prisläge — att denna taxa komme att få karaktär av minimitaxa. Vidare torde böra erinras, att enligt resereglementet utgår ersättning för resa med annan automobil än taxeautomobil med 35 öre per kilometer, därvid kilometerpenningar icke ifrågakomma.

På grund härav och då ersättning för skjuts efter häst icke torde böra utgå med högre belopp än ersättning för resa med egen automobil, synes det lämpligast, att förrättningsmans ersättning för resa efter häst bestämmes till samma belopp och efter enahanda grunder som för resa med annan automobil än taxeautomobil eller sålunda till 35 öre per kilometer.

Då enligt cirkulärskrivelsen den 21 mars 1879 och kungörelsen den 31 december 1917 meddelade bestämmelser om åkdonslega genom skjutsstadgans upphävande komma att upphöra att gälla, bör — utöver ovan angiven ändring i allmänna resereglementets 2 § 1 mom. — ordet »åkdonslega» utgå ur reglementets 8 § 1 mom.

Ifrågavarande ändring av resereglementet torde böra träda i kraft samtidigt med skjutsstadgans upphävande eller den 1 januari 1934. Övergångsbestämmelser, avseende fortsatt tillämpning för de fall, då skjutsstadgan alljämt efter år 1934 kommer att under viss tid förbliva gällande, av nuvarande bestämmelser om ersättning för hästskjuts, synas icke vara påkallade.

Enligt 5 § i förordningen den 12 juli 1878 angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän m. m., sådant detta lagrum lyder enligt kungörelsen den 10 juli 1914 (nr 208), äro, därest för verkställande av vissa i förordningen omförmälda förättningar resa erfordras, förrättningsman och vittne berättigade till ersättning, vardera för skjuts efter en häst, dock att, när flera förättningar verkställas under samma resa eller på samma dag, skjutsersättningen skall fördelas mellan samtliga förättningarna i förhållande till förrättningsställets avstånd från förrättningsmannens och vittnets hemvist.

Efter skjutsstadgans upphävande torde det bliva nödvändigt att närmare angiva, till vilket belopp skjuts efter häst enligt sistberörda lagrum skall beräknas. Det kunde kanske sättas in fråga, om icke en mera genomgripande ändring av förevarande lagrums lydelse borde äga rum. Det torde emellertid ligga utom nu ifrågavarande uppdrag att i detta sammanhang föreslå annan ändring av förordningen än sådan, som föranledes av skjutsstadgans upphävande. Erinras må tillika att, sedan i särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t den 27 mars 1917, nr 57, av riksdagen, den 29 november 1918 av sakkunniga för revision av resereglementet, den 1 mars 1923 av länsstyrelsen i Hallands

Ändringar i förordningen angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningsmän m. m.

län samt den 11 december 1925 av justitieombudsmannen fråga väckts om ändring av bestämmelserna om reseersättningens bestämmande enligt 1878 års förordning, därvid resereglementets sakkunniga, länsstyrelsen i Hallands län och justitieombudsmannen föreslagit, att bestämmelserna i fråga borde bringas i närmare överensstämmelse med resereglementet, Kungl. Maj:t i beslut den 29 november 1929 funnit prövningen av den i ärendet väckta frågan skola tillsvidare anstå.

Reseersättning enligt 5 § i 1878 års förordning torde nu beräknas sålunda, att förrättningsmän och vittnen tillgodoräkna sig ersättning efter maximilega jämte tillägg av åkdonslega. Härvid är emellertid att märka, att enligt 27 § i skjutsstadgan skjuts intill en halv mil skall betalas såsom för en halv mil.

Då det icke torde vara lämpligt bestämma en särskild taxa för hästskjuts vid ifrågavarande förrättningar, förordas sådan ändring av 5 § i 1878 års förordning, att däri omförmäld reseersättning bestämmes skola utgå efter den resekostnadsersättning, som jämlikt allmänna resereglementet utgår för hästskjuts, detta så mycket mera som reseersättning för hästskjuts enligt föreslagna ändringen av resereglementet kommer att utgå med samma belopp som för färd med annan automobil än taxeaomobil, vilket sistnämnda transportmedel torde vara det vid förrättningar enligt 1878 års förordning mest använda.

Ändringar i lagen om landsting. Enligt 23 § i lagen den 20 juni 1924 om landsting åtnjuter landstingsman, som ej bor å den ort, där landstinget hålles, av landstingets medel förutom dagtraktamente reseersättning, beräknad efter lägsta skjuts- och åkdonslega, där icke järnväg är att tillgå eller fartygslägenhet begagnas, samt avgiften i andra klassens vagn på järnväg, där sådan finnes, och för en hyttplats eller, när hyttplats ej förekommer, en salongsplats på fartyg, där resan såmedelst sker.

Ehuruväl det beträffande landstingsmäns reseersättning torde föreligga större skäl än beträffande i 1878 års förordning omförmälda förrättningsmäns ersättning att tillämpa allmänna resereglementet, föreslås av huvudsakligen samma skäl, som anförts beträffande ändringen av 5 § i nämnda förordning, ej annan ändring i 23 § i lagen om landsting, än att den reseersättning, som där beräknas efter lägsta skjuts- och åkdonslega, i stället beräknas efter den resekostnadsersättning, som jämlikt allmänna resereglementet utgår för hästskjuts.

Sammanfattning.

I enlighet med förut angivna riktlinjer framläggas härmed förslag till

1. lag om upphävande av stadgan om skjutsväsendet den 22 juni 1911 (nr 63) (Bil. A),

2. förordning om ändrad lydelse av 12, 20 och 27 §§ i förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka (Bil. B),

3. kungörelse om upphävande av § 5 i stadgan den 8 juni 1917 (nr 474) angående hotell- och pensionatrörelse (Bil. C),

4. kungörelse angående ändring i vissa delar av allmänna resereglementet den 27 juni 1929 (nr 210) (Bil. D),

5. kungörelse om ändrad lydelse av 5 § i förordningen den 12 juli 1878 angående ersättning till förrättningsmän för utmätning i enskilda mål samt till stämningmän m. m. (Bil. E),

6. lag om ändrad lydelse av 23 § i lagen den 20 juni 1924 (nr 349) om landsting (Bil. F).

Därest förslagen vinna gillande, torde vidare

1. det i riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget »Bidrag till skjuts-entreprenader» för budgetåret 1933/1934 nedsättas till 16,000 kronor,

2. riksdagens medgivande inhämtas, att statsbidrag till anordningar för be-

redande av skjuts och härbärga åt resande i enlighet med i det föregående (sid. 17) angivna huvudgrunder må tillsvidare utgå från förenämnda anslag.

Slutligen torde, därest proposition om skjutsstadgans upphävande avlåtes till 1933 års riksdag, länsstyrelserna i de län, där löpande entreprenadperioder utgå med år 1933 (jmf sid. 13) böra förständigast att låta anstå med slutande av entreprenadavtal, tills frågan om skjutsstadgans upphävande slutligen prövats.
